

⁴⁸
DISSERTATIO f
PHILOLOGICO-MEDICA

De

ÆSCULAPIO

INVENTORE MEDICINÆ,

Quam

In Illustri Argentoratensium Universitate

SUB MODERAMINE

VIRI NOBILISSIMI, AMPLISSIMI,
EXCELLENTISSIMI atq. EXPERIENTISSIMI

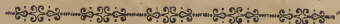
DN. JOH. ALBERTI SEBIZII,

Med. Doct. ac Professoris Celeberrimi, Dni. Præceptoris,
Fautoris ac Promotoris summè semper atque
devotè venerandi,

SOLENNI proponit Examini

M. JOHANNES LAURENTIUS Engelhardt/
Argentinenfis.

Ad diem 2 Mensis Novembr. h. lq. conf. C

ARGENTORATI,

Literis JOHANNIS WELPERI.

Anno M DC. LXIX.

INCLYTO
atq;
GRATIOSO
LIBERALIS LEGATI
SCHENCKBECHERIANI
DIRIBITORUM
COLLEGIO,
VIRIS

*Nobilitate Generis, Magnificentia Munerum,
Consiliorum Gravitate, Dignationis Excellentia,
Reverentia Dignitatis, rerum gerendarum
scientia, & præclaris in Patriam me-
ritis longè Eminentibus,*

Patronis, Meccœnatibus, Evergetis atque Promo-
toribus, pio obsequio æternùm colendis,

Æsculapianas hæc chartas
gratiosè suscipiendas

submitte offert.

3 TANTORUM NOMINUM

Subjectissimus & devotissimus Clien

M. JOH. LAURENTIUS Engelhardt/
Argentinenfis.

Ornatissimo Dno. Respondenti,
Amico.

χαίρειν.

Ergo Cathedræ nobili *Æsculapium*
Ipsum novo sistis Sagax conamine;
Non ut quibus vel fabulari gloria est,
Nomen nec ut vix cognitum qui jaçant.
De Conditore candido Artis inclytæ,
Antiquitas quicquid reliquit provida,
Nepotibus senis, sacrâ caligine
Mersum, modis enucleas doctis satis.
Et sedulam sic hætenus satis probas
Industriam, quam mox, ut umbra corpora,
Sequitur honor laudis, decusque gloriæ.
Sed artibus si porrò dotes imbues
Medicis Tuas, ut hætenus, næ dixerim
Vel nunc canoras Lauream Tibi nectere
Musas, brevi quam porrigant Apollini,
Qui lætus illâ mox premat comam Tuam.
Sed ut integris illam queas quoque viribus
Ambire & obtinere, votis expeto.

Marcus Mappus Med. D.

Egregium

Egregium est specimen, (rumpantur & ilia Momo)
 Amice, dum depingis **AESCULAPIUM!**
 Indice me placeat, qui miscuit utile dulci:
 Vtrumq; Disputator immò prestitit.
 Nempe sibi cura est, describere Paonis artes;
 Nec Philosophia vera à suo Scripto exulat.
 Deniq; subjungit perdocta problemata nostra
 Artis, satis voluptuoso gutture.
 Ergò, quod superest, de cæptis grator **AMICO,**
 Laudesq;, quas meruit, lubens heic profero.
 Crescat fama, **AETAS**, numeret quo plurima lustra,
 Summuinque, quem desiderat, mox volo, Gradum!

Hisce, Amico suo conjunctissimo, Eximium
 hoc opus de **ÆSCULAPIO**, edentis
 voluit, debuit gratulari

Joh. Conradus Matthys/
 Med. Doctor.

Quis Princeps artis Medicæ? **CHARISSIME FRATER,**
 In Summa Cathedra differis atque doces.
 Hac ut Numinibus cedant votisque secundis,
 Corde **TIBI** toto prospera cuncta precor.

Fraternalis amoris ergò pauca hæc
 apposuit

Johannes Georgius Engelhardt/
 Argent. Cult. Phil.

PRÆ-

PRÆFATIO.

AΝΘΡΩΠΩ ΛΥΚΩ, *Homo homini lupus*, vetus erat proverbium *Græcorum*, quo significare volebant, non fidendum esse hominibus, imprimis ignotis & adulatoribus, quibus mel in ore, fel in corde, verba lactis, fraus in factis, sed tanquam à Lupo sibi ab iis cavendum. Sicut & *D. Paulus 2. ad Corinth. 11.* monet, esse pericula, non solum à cæteris rebus, sed & à falsis fratribus. Quod cum satis perspectum esset *Seneca, in Epistola ad Lucilium 103.* exclamavit: *Ab homine homini quotidianum periculum. Adversus hoc te expedi, hoc intentis oculis intueri.* Nullum enim malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius &c. Sicut autem nihil adeò noxium, quod non aliquando etiam profit; veluti serpens, quem videtur natura genuisse occidendis hominibus, is tamen nonnunquam hominibus pharmacum est: ita etiam non semper, neque omnis homo violat, opprimit, necat, sed interdum etiam juvat, sanat, salutemque tuctur. Hoc proverbium quia non erat perpetuæ veritatis, contrarium quoque natum est, quo dicitur *Ανθρῶπις Θεὸς ἀνθρῶπι, homo homini Deus.* Quo indicabatur, Deo summo æquales habendos esse eos, qui opitulati sunt præter spem & expectationem. Sed de quo quæsumus proverbium hoc magis dici potest, quàm de Medico, ægros, veluti præfens

PRÆFATIO.

sens quoddam numen , ad pristinum statum red-
cente? Nam si de illo , qui mediocri beneficio ju-
vat , hoc dici potest; Quid de eo dices? qui arte
suâ, singularique curâ atque industriâ vitam jamjam
fugientem retinet, ac restituit, quod Medicus facit,
Quid aliud? quàm ἀνθρώπων ἀνθρώπων εἶναι δαίμόνιον.
Hæc considerantes Ethnici , & inter eos Poëtæ ma-
ximè, non hominibus , sed Diis inventionem artis
Medicæ adscripserunt: Quæ, si sano ac Christiano
sensu accipiantur, declarabunt , nullum alium dici
posse Medicinæ authorem, quã DEUM Trin- unum,
à quo omnia bona quotidie in nos redundant. *Tan-
ta quippe est , quo cum Erasmo paucis multa com-
plectamur, ut , si permultas res sola commendat anti-
quitas, hanc artem primam omnium repererit necessitas.
Si scientiam authores illustrent , hujus inventio semper
Diis attributa sit. Si quid auctoritatis addit honos,
non alia tam passim ac tamdiu Divinos honores merue-
rit. Nam si magni fiunt , quæ summis viris probantur,
hæc summos Reges , hæc primates non solum delectavit,
verùm etiam illustravit. Si difficilia quæ sunt, ea sunt
& pulchra : nihil hac operosius , quæ tot disciplinâ, tan-
tarum rerum per investigatione , usq; constat. Si digni-
tate rem aestimamus, quid excellentius , quàm ad DEI
benignitatem proximè accedere? Si facultate , quid po-
tentius, aut efficacius , quam totum hominem certo exi-
tio periturum, ipsi posse restituere? Si necessitate, quid
aq; necessarium, atque id , sine quo nec vivere nec na-
sci licet? Si virtute, quid honestius , quàm servare ge-
nus humanum? Si utilitate , nullus usus neq; major est,
neque latius patet. Si compendio , hæc imprimis frugi-*
fera

PRÆFATIO.

fera est. Inventorem itaque constituere, *Æsculapium Apollinis* filium, quem Benev. Lectori præsentè disputatione ob oculos ponere animus est; cùm æquè pulchrum sit scire, unde originem traxerit disciplina, quam Medici tractant, ac scire, quâ simus & nos origine nati. Quo enim feliciora nunc sunt nostra secula, in quæ nos incidimus, eo suavius erit, speculari præteriti temporis caliginem. Et si Virorum Illustrum ipsa propemodum crepundia & infantiam, nescimus quâ voluptate, cognoscere satagimus; quantò magis ipsius artis nostræ, quam suscipimus & admiramur, delectabunt incunabula? Philologica autem hæc potius est materia quàm Medica, adeoque non in Medicorum solùm, sed & eorum gratiam, quibus antiquitas curæ est, eam publicæ luci exponere, atque id, quod vagè hætenus ab aliis de *Æsculapio* traditum, in unum quasi placuit colligere, ex probatissimis & antiquissimis Authoribus, qui Musæa multorum fugiunt; quorum nomina, vel in materia, vel in margine, ne quem sua laudà videamur intervertisse, notavimus. Nec tamen speramus, id laboris à Viris doctis improbatum iri, quantumvis etiam quis Momus vel Zoilus ogganniat, immorari nos tricis philologicis, eum jacturâ seniorum: Non enim obstar spatium per amœnissimos Philologorum campos, sed diutius in iis hære. Curioso botanologo non sufficit necessarias easque vulgares ac patrias hortis suis insevisse herbas, sed peregrinas quoque & exoticas stirpes habere, visum, ac oculos delectat. Sic nos quoque in peregrinis philologorum campis decerpimus flosculos.

los non quosvis, sed eos, quos usui nobis esse posse vidimus. Immorati tantum sumus illis, non immortui; verba illorum allegavimus, at in ea non juravimus. Secuti quippe sumus methodum *Christiani nostri Hippocratis, Venerandi Senis D. MELCHIORIS SEBIZII*, cui non displicuit aureo isti libro, *Compendium seu Speculum Medicinæ* dicto, Emblematis loco præfigere imaginem *Æsculapj*, cum adjunctâ explicatione attributorum, quatenus trahi possunt ad Medicum, ejusque officium; Cujus verba, utpote quæ singula, singula in se continent pondera, non piguit nostræ disputationi inferere, & quidem sæpissimè de verbo ad verbum. Verum pergimus ad rem ipsam, in qua, si B. L. boni quid præstitum viderit, DEO Opt. Max. id acceptum referat, ac exinde ipsum largitorem omnis boni agnoscat: Sin mali, communi hominum sorti & humani intellectus imbecillitati adscribat, bonique consulat, amicè rogamus, Valeat, & vivat, ut post vivat!

CAPUT I.

Historico Efficta Generalia

de

ÆSCULAPIO.

§. I.

Ræclarissima simul & verissima

est sententia illa *Theognidis*, quâ prudenter edocuit; *E Squillâ rosam non enasci, è tribulis ficum; è sentibus uvam, ab ancillis filios liberos, ex improbis parentibus probos filios, è Præceptoribus indoctis eruditos discipulos, non productum iri.* Quicquid enim in se nihil prorsum ha-

bet nisi sordidum ac ignominiosum, id nihil dignitatis vel honestatis profectre potest; quippe κακὴ κόραν & κακὸν ὄνον; *Mali corvi, malum ovum.* Salubribus contra ab herbis, ut germina salubria, & ab arboribus bonis boni fructus expectantur; ita à virtute præditis parentibus honesta provenit soboles, ut rectè canit *Horat.* 4. *Carm. Od. 4.*

Fortes creantur fortibus & bonis:

Est in juvenis, est in equis patrum

Virtus: nec imbellem feroces

Progenerant aquila columbam.

Quod *Horatius* hîc de *Pueri Neronis Tiberio & Druso*, privignis *Augusti* exclamat, id certè maximè applicari potest ad *Apollinem*, artis medicæ inventorem, & illius filios, artis ejusdem propagatores, *Arabem* scil. live *Arabum*, qui apud *Ægyptios* reperiit

Æsculapii
Origo Divi-
na.

Plin. 1. 7. c. 56.
Bocat in Ge-
neal. Deor.
l. 5. c. 21.

artem medicam, & præsertim *Æsculapium*, de quo jam nobis dis-
ferendum, qui, quod Pater invenit, ipse amplificavit. *Æscula-*
pium autem hîc pro divinæ artis dignitate, divinam prorsus ha-
buit originem; erat enim, ut *Div. August. in l. 3. de Civit. DEI*
c. 12. eum vocat, *Pronepos Matris Deorum*, quia *Cybele Mater*
Deorum genuit *Iovem*; *Iupiter Apollinem*; *Apollo Æsculapi-*
um. Quare à *Porphyr. in lib. de respons.* de se ipso sic differens
introducitur.

*Τρίκλῃς ἐξ ἱερῆς ἥκα Θεός, ὃν ποτὲ μητὴρ,
Φοίβω ὑπερυαδείσαι καὶ σοφίας βασίλεια,
Ἴδριον Ἰντορῆος Ἀσκληπιὸν, ἀλλὰ τὸ πένυδῃ.*

Quos versus ita reddidit *Georg. Trapezunt. interpres Euseb. l. 3.*
de præp. Evang.

** Natus ego è sacra Tricca, cui tota medendi
Ars, cui sese omnis pariter sapientia debet,
Quem mater peperit. &c.*

Imò *Apollo* ipse vocat *Æsculapium* suam prolem apud *Ovid. l. 15.*
Metamorph. f. 50.

— — — — — *nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolemq; accersite nostram.*

Pater Apollo.

§. 2. Pependit igitur spiritus *Æsculapj* ab *Apolline* in-
ventore medicinæ, qui & *Phæbus* dicebatur, unde *Art Medica*
mox dicitur *Ars Apollinea*, ut est apud *Ovid. l. 3. trist. eleg. 3. in*
epistola ad uxorem.

Nullus Apollinea qui levet arte malum est.

Quæ ratio nominis ab inventore derivata; Ipse enim teste *Theo-*
dontio, Diodoro Siculo, & Quintiliano, primus herbarum vires
novit, & ad oportunitates hominum earum virtutes aptavit: &
ob id non solum repertor Medicinæ habitus est, sed & Deus.
cùm ægrotantes plurimi ex ipsius remediis sanitatem consequen-
rentur. Hâc ex causa ab *Ovidio l. 1. metam.* de se ipso sic canens
repræsentatur.

*Inventum Medicina meum est opiferg, per orbem
Dicor, & herbarum subjecta potentia nobis.*

Mox *Phæbea* artis nomine venit. Apud eundem Ovid. l. 3. *Faſtor.*

*Vos quoq; Phæbeâ morbos qui pellitis arte,
Munera de veſtris pauca referte Dea.*

Et l. 1. de rem. am. ita compellat Apollinem.

Te precor ô Vates, adſit tua laurea nobis.

Carminis & Medicæ Phæbe repertor opû.

Quod autem nos hîc tribuimus Apollini ſeu Phæbo, id Cn. Gellius apud Plinium l. 7. c. 36. aſcribit Soli. Nil autem refert, cui horum tribuatur inventio Medicinæ, nomina quippe hæc Apollo, Phæbus, Sol, authoribus ſunt Ἰσοδυναμοῦντα. Hujus tamen rei rationem reddens Macrobius de ipſo Apolline loquens l. 1. *Saturnal.* c. 17. ita ſcribit. *Hinc, quod eidem attribuitur mendi potestas, quia temperatus calor Solus mortuorum omnium fuga eſt.* Sicut & Divinus noſter Hippocrates teſtatur, de temporum morbis ſermonem inſtituens ſect. 3. *Aphor.* 9. *Autumno, inquit, in univerſum morbi ſunt acutiſſimi, & pernicioſiſſimi. Ver autem ſaluberrimum & miniſe exitioſum.* Voſius l. 2. pag. 367. de *Orig. & Progreſſu Idololat.* ex imitatione Macrobij, hanc reddit cauſam; *Quia à Sole eſt plantarum generatio; qua & melius apricis ſuccreſcunt locis, quàm umbroſis & humidis.* Etiam pro Sole ſolog, variant herbarum vires. Julianus verò Cæſar *Ἐπιδάυριος* cognominatus, *Æſculapium* ait ex Iove natum, ex *νοῦτος* i. e. Mentalibus: quia ex Divinâ mente ſuper terram apparuiſſet, per ſæcundi ſolis vitam, & Epidauri, Pergami, Tarenti & Romæ verſatus. Meibomius in *Comment. ad Juſurand. Hippocr.* c. 5. p. 37. hæc notat de Parente; de patre, inquit, res eſt incertiſſima: Nam ſtupro illam, Arſinoën ſcil. (quod tamen falſum) intelligit, compreſſam, ſcriptores ad unum quidem omnes teſtantur: At ſtupratorum mentionem non aliter faciunt, quàm quod Apollini Deo ſlagitium fabuloſè adſcribant. Ipſum tamen hominem vilem atq; ignobilem fuiſſe, Regium puella genus vix admittit. Et hanc ſuam ſententiam authoritatibus probare conatur: Itaq; inquit, quod Apolline progenitus credebatur Cyrillus l. VI. contr. Julian. *Sacerdotes Apollinis id facinus patraſſe conjecit, ut, ex Reineccij ſententia, quam & Meibomius ſuam facit, culpa auctor eſſet honeſtior, cum*

— — — multi
- Nomine Divorum thalamos iniere pudicos.

Ovid. l. 3. *Metam.* fab. 17.

Prudent. l. 1. Et
contr. Sym-
mach.

*Se dixere Deum, ne stuprum numinis ullus
Obſcere auderet turpi miſerave puella.*

Fieri tamen etiam potuit, porro pergit, ut ſupratori forte nomen Apollinis eſſet, atq; iſdem ille ſtudiis occuparetur, quorum Apollo præſes ſingebatur. Medicina enim illo ævo ſerè non niſi intra Regum & Principum palatia colebatur, ut ex Æliano hiſt. anim. l. 2. c. 28. aliq; liquet. Sed cùm admodum inconstans & fabuloſa ſit antiquitas, vix credendum tamen ſupro conceptum fuiſſe Æſculapium; magis igitur, cum Tarquitio de Viris Illuſtribus, incerto patre prognatum eſſe, aſſerendum videtur; & quia Apollo præſes Medicinæ habebatur, eò & Æſculapij, Viri in arte medicâ principis, parens dictus eſt.

Tres fuere
huius nomi-
nis.

§. 3. Priuſquam autem ad matris deſcriptionem caſamum moveamus, oſtendendum, quot fuerint hoc nomine inſigniti. In genere quidem, olim omnes medici celebriores dicebantur Æſculapij, ab arte hæreditaria Aſclepiadea. In ſpecie verò tres recenſet Cicero l. 3. de Nat. Deor, quibus nomen erat Æſculapius. Primus, de quo nobis ſermo, Apollinis erat filius & Coronidis, quem Arcades colunt; qui ſpecillum invenit, primusque vulnus obligaviſſe dicitur. Secundus, ſecundi Mercurij frater; iſ fulmine percuſſus dicitur humatus eſſe cynoſuris. Tertius, Arſippi & Aſinoë filius, qui primus purgationem alvi, & dentis evulſionem invenit; cujus non longè à Luſio flumine in Arcadia, lucus & ſepulchrum oſtenditur. Quem lucum Pausanias in Corinth. ſcribit, montibus undiq; fuiſſe præcinctum, in quo ambitu, quenquam vel mori, vel naſci religio fuit, ſicut in Delo Inſula.

Aater.

§. 4. Non unus fuit Æſculapius, non una eademq; hinc eſt authorum de ipſo ejuſque Matre ſententia. Diodorus enim & Servius volunt ex Ariadna Minois & Paſiphaës filia oriundum fuiſſe, quæ ſententia eſt falſiſſima. Ariadnam enim Theſeus in ſui amorem, allexit, datâque illi fide, quòd eam ſibi uxorem duceret, & Hippolito Phadram ſororem ejus copularet, ab ea edoctus eſt, quomodo labyrinthum intrare, Minotaurum ſuperare, & filio ducto inde exire poſſet. Quapropter his peractis, noctu cum Ariadne & Phadra navem ingreſſus, in Chium, ut quidam volunt, ut alii in Naxum, inſulam navigavit, ubi Ariadne dormiente relicta ipſe cum Phadrâ abiit. Cum verò expergefacta

facta Ariadne discessum ejus intellexisset, questu atque ululatu
fœmineo omnia complens, à Baccho ea fortè transeunte amata,
& in conjugem ducta est, ex qua Thoantem filium, Lemni postea
Regem, suscepit, item Oenopionem, Staphylum, Evanthem, Latri-
um Tanropolimq;. Nil legitur de Æsculapio; brevissimis ex-
cerpta sunt ex authoribus pluribus consulendis. Plutarcho, Pli-
nio, Tzetze, Comite Natali, Virgil, Ovidio.

§. 5. Alii contendunt genitum esse ex Arfinoë Leucippē
filia, testibus Apollodoro & Pausania. Verùm si perpendamus
Arfinoën matrimonio junctam fuisse Arsipponem, non autem Apollini,
facile innotescet non spectare sententiam hanc ad nostrum Æscu-
lapium. Dubio procul autem ducuntur hanc in opinionem, quia
& Arfinoë filius, ut ex præcedente thesi 3. patet, magni nominis
medicus fuit. Subtiliores, ut errorem hunc devitent, Coronidem
& Arfinoën veluti binomen eandem esse non dubitant, ex qui-
bus est Pindarus Pithior. od. 3. & Arisid. de condit. Gnid. qui vo-
lunt Arfinoën, dum virgo esset, Coronidē nomine appellatam. Hos
tamen sufficienter refutat Pausanias l. 2.

§. 6. Probabiliorem sententiam amplectentes, credunt
matrem Æsculapij fuisse Coronidem Larissæam, filiam Phlegiæ
Regis Lapytharum in Thessalia, Martis, ut fingeant, filij; qui
Phlegias acerrimus fuit bellator, insuperque justitiæ ac legum
tàm Divinarum quàm humanarum contemptor & hostis infen-
dissimus, unde quoq; Templum Apollinis Delphici incendit: Hinc
ad inferos detrusus gravissimè maximo cum ejulatu punitur, ut
canit Virgil. l. 6. AENEID.

Diod. Sicul.
l. 4. c. 9.
Apollon. Ar-
chonaut. l. 4.
Hygin. f. 14.
97. 202 &c.

— — — Phlegyasq; miserrimus omnes
Admonet, & magnâ testatur voce per umbras.
Discite justitiam moniti, & non temnere Divos.

Hujus Phlegya filia, Coronis nomine, peperit Æsculapium, ut
Homerus Hymnographus testatur, scribens.

Ἰνῆσα νόσω Ἀσκληπιὸν ἄρχοι' αἰδέειν,
Ἵδὼν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο διὰ Κορανίης.
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ, κέρη φλεγύης βασιλῆϊ.
h. e.

Apollonius
l. 4.

*Morborum Medicum canto, quem Diva Coronis
Et Phæbo peperit Phlegye olim filia Regis,
Doctius est ubi latus agerq. Amymō, fluenta.*

Pausanias quoq. l. 2. ubi satis superque rejicit opinionem existimantium, Aesculapium vel ex Ariadne, vel Arsinoë ortum trahere, pro confirmandâ suâ sententiâ de ortu ex Coronide, apponit Oraculi istius Apollinis verba, quæ hæc sunt:

*Asclepii auxilium cunctis mortalibus alimum
Felia, quem Phlegye peperit mihi juncta cubili.
In campis Epidauræ tuis formosa Coronis.*

Atque huic sententiæ subscribit quoque in Explicatione Emblematis Aesculapici Speculo Medicinæ Practico præfixi, Decus Argenteratense, Vir Magnificus, nulliq. nostro seculo comparandus, Dn. D. MELCHIOR SEBIZIUS Præceptor noster venerandus, piè colendus. Et quid mirum, si Apollo totus flagravît amore Coronidæ? dum tota in Larissâ pulchrior eâ nulla est inventa; ut placet Ovid. l. 2. Metam. f. 8.

*Pulchrior in tota, quam Larissæa Coronis,
Non fuit Aemonia. Placuit tibi, Delphice, certè.*

Natiuitas.

Pausan. in
Corinth. l. 2.

§. 7. Natiuitatem si spectemus Aesculapij, varia eadem traditur ab Historiographis & Poëtis. Ad historicam propius alludentes fidem; tradunt, Phlegiam Coronidis Patrem Peloponnesum ingressum filiam gravidam ex Apolline, quod tamen is non senserat, secum adduxisse, cùmque in Epidauri montem pervenisset, illam in finibus ejusdem puerum enixam, quem avus exposuit in monte, qui ab eventu postea Tithias h. e. papilla est vocatus; ibi enim capra lac infanti præbuisse, & sic papillis capræ infans nutritus esse dicitur, capram hanc canis, à grege, cujus custos erat, discedens, observabat, eique comitem se jungebat; unde non desunt qui existimant, lacte canino esse nutritum. Aresthanes igitur Pastor cùm canem & capram gregi desse cognovisset, universum pascuum peragrans, tandem puerum cum his invenit, è cujus facie cùm fulgor resplendisset, Divinum quid subesse ratus, rem per universam regionem divulgavit.

Tarquit. de
Vir. Illust.
Lactant. Div.
inst. l. 1. c. 10.

vulgavit, eumque tanquam numen adoravit: *Ex quo postea tota Epidaurus Aesculapio est consecrata.* Cyrenaeicus Apollodorus in lib. de Diis & Heroib. ait: *Fama est, hunc qui Aesculapium suscepit filium fuisse nothum Arcadi, Autolaum nomine. in agro Thelpusio expositum.*

§. 8. Mythologos imitaturis, rem totam omnibus fabulis insitam, breviter uno sermone hoc modo complecti liceat. Coronis prae-gnans ex Apolline, copiam rei fecit Ischyi Elati filio, cumque eodem concubuit. Id cum corvi indicio Apollini innotuisset, en! stat attonitus, praere nova & inaudita, Lauream delabitur, vultus, color, plectrumque excidit, vivam dixisset mortis imaginem. Ut rediit ad sese, ardebat ira, parat igitur patrato scelere poenas, ut sibi videbatur, dignas, intenso enim arcu, teloque emissio, petit pectus amasiæ. Icta illa, nescis tu, quantis suspiriis, quantis gemitibus ex alto sauciato pectore petitis, scelus, contumeliam, crimen deplorarit, deque gravi praepetita vindicta sit quiritata, lubens quippe tulisset, si modò peperisset; ejulans igitur dixit: Potui poenas tibi, Phœbe, dedisses, sed peperisse prius; duo nunc moriemur in unâ? Atque inter hæc vitam cum sanguine effudit. Sed ecce! Apollinem post actum factum, post factum poenitet actum: perluctuosus enim hisce gemitibus ad commiserationem motus, deposito jam crudeli animo, in seriam, seram tamen trahitur poenitentiam; execratur quippe avem, per quam crimen innotuit, odit arcum manumque quâ confodit tenellam, lotinus Æthiopem, medicas pro recuperanda salute exerceat artes sed frustra. Paratur itaque cremandæ confossæ rogas, quo viso, altos de corde petitos Phœbus edidit gemitus,

Et dedit amplexus, injustaq; justa peregit:

Nec tulit in cineres labi sua Phœbus eodem.

Semina: sed natum flammis, uteroq; parentis

Eripuit gemitu, tulit Chironis in antrum.

Pausanias ex aliorum sententia refert, Coronidem pregnantem, cum Ischy Elati filio concubuisse, ob id autem à Diana interemptam, quod illa Apollini factam contumeliam ulcisci voluerit. Ardeute verò rogo, è media flamma puerum à Mercurio ereptum.

§. 9. Dictis

Ovid. l. 2. Met.
am. f. 9.

§. 9. Dīctis superaddere lubet, fabulosam ſimul & mon-
ſtroſam illam *Æſculapij productionem ex ovo Corniculæ*, quam
Lucianus in Dialogo de falſo Vate hoc modo commemorat. *Fra-*
ter quidam ex antiquis ſacerdotibus ſerpentem perexiguum in ovum
vacuum Corniculæ incluſit, cerâq; ſtudioſe oblitum in luto in lo-
co quodam occultavit : Mox ara extructa populum in concionem
ad eum locum advocavit, cū nunciaret omnibus palàm ſe Deum
eſſe oſenſurum. Poſt concionem incognitis quibuſdam vocibus uſus
Apollinem & Æſculapium invocavit, ut dexter ac felix illi civita-
ti accederet. Deinde phialâ aquam hauriens in profundum de-
mersâ ovum illud unâ cepit, quod præſentibus multis fregit, pul-
lumq; recentem ſerpentis inveniens, cunctos homines in admira-
tionem rei induxit. Poſteâ verò ſerpentem inſignis magnitudinis,
paucis diebus elapſis, in loco ſubobſcuro oſtendens artiſcioſe ſe mo-
ventem, illum ita creviſſe aſebat, ac Deum eſſe Æſculapium Apol-
linis filium. Hæc cæcitas gentiliſ! Sed hæc de Matre & Nati-
vitæ Æſculapii dixiſſe ſufficiant, plura tamen de his nôſſe cu-
pido, præter citatos authores, adeat Hygin. fab. c. 14. Serv. l. 6.
& 7. Aeneid. Tzetzem. Hiſt. Chriſt. 7. c. 97. Arnob. l. 1. adv. gent.
Gyrald. de Diis Gent. Syntagm. 7. Cornel. Agripp. de vanit. ſcient. c. 83.

Locus Natus.

§. 10. Nativitatem hanc contigſſe apud *Laceream*, (pro
quo legendum eſſe cenſet *Gyraldus Syntagm. 7. Lariffæam*) ad
ripas *Amyni*, teſtatur *Apollonius l. 4.* hiſ verſibus:

Χωόμεν® περὶ παιδὶ, τὸν ἐν λιπαρῇ Λακερεῇ
Διὰ Κορωνίς ἐκλίκεν ἐπὶ προχοῆς Ἀμύνους.

Ob natum iratus prope pinguem quem Laceream

Ad ripas Amyni peperit Divina Coronis.

Idem ſentit *Homerus*, ut patet ex §. 6. *Meibomius in Comment.*
ad juſur. Hippocr. ductus autoritate Reineccii Hiſtor. Iul. part.
1. regn. XXVI. Item, Tranquill. de Vir. Illuſtr. Laſtant. Divin. in-
ſtit. l. 1. c. XX. Ariſtid. apud Scholiaſt. Pindar. Pythior. od. 111. ut
& aliorum, tradit Æſculapium fuiſſe Meſſenium. Indicio id eſſe,
ſcribens, maximè, quod partem Meſſenes, Ithomen & Oechaliam,
Euryto olim regnatam, Homerus Iliad. 6. Æſculapij filij paruiſſe
tradat: Pausanias etiam, in Meſſeniaciſ, Meſſenes regnum penes
Nefloreum totum fuiſſe aſat, exceptis iis populis, quibus Æſculapij filij
imperarint.

*imperârint. Non aliunde autem imperium illud ad ipsos devolu-
tum creditur, quam ab Æsculapii ex maternâ stirpe progenitori-
bus, præcipuè cum ipse non arma tractârit. Sed ultima hæcce ver-
ba produunt, quâ ratione Meibomius cum citatis authoribus hanc
in sententiam delapsi sint, nempè quoddam Arsinoën Messeniam ex
regia Perieris, Regis Messeniorum, stirpe genus ducentem consti-
tuerint: quæ tamen sententia §. 5. est refutata. Pausaniam quo-
que falsè testis loco adduci à Meibomio, clarum facit §. 6. disp.
nostra, ubi ipse Coronidem facit Matrem, Patriam verò Epidau-
rum, urbem notissimam Peloponnesi, in sinu Saronico, ibi
enim ne quis dubitandi locus relinqueretur, citavit verba Ora-
culi, pro stabilienda sua sententia. Oraculo itaque Apollinis
si habenda fides Epidaurius fuit Æsculapius, non Messenius:
unde etiam apud Macrobiū, Arnobium, Vossium & alios, semper
Epidaurij nomine venit. Sed cum & Messenes & Larissa civi-
tates fuerint Peloponnesi, non minùs quàm Epidaurus, sufficiat
nobis Æsculapium in Peloponneso fuisse natum.*

§. II. *Nominis impositionem quod spectat, Hebraicam
alii, alii Græcam proponunt derivationem. Illi, sequentes fa-
bulam quâ fingitur ignem ex ejus facie emicuisse, item quod
capræ uberibus sit nutritus, & à cane custoditus, derivant à vo-
cabulis Hebræis אֵשׁ & כֶּלֶב sive אֵשׁ & לֵב. אֵשׁ Ex
autem significat capram, אֵשׁ Esch, ignem, כֶּלֶב Kéleph
verò, canem. Hi ab artis præstantia nominis rationem dedu-
centes, dicunt, alij quidem prius fuisse Apium vocatum, sive
ἄπιον ob facilitatem & mansuetudinem, vel quia ægrotorum
dolores medicamenti deliniret (ἄπιος enim blandum denotat)
Postquam verò Asclen quendam Epidauri Tyrannum, pro quo
tamen quidam ponunt Annem Dauniae Tyrannum, ἀρδαλιμῶντα
sanasset, dictum fuisse, utroque nomine conjuncto, Ἀσκληπίον,
quod Latini postea, paucis mutatis, pronunciârunt Asclepium,
seu Æsculapium. Alj compositum esse volunt ex α, privativo,
& σκέλλισθαι, quasi privet morte, aut, ut alii dicunt, ἢ ὅς ἐ
σκέλλεσθαι ἐὼν ἢ, ἀνέσκειν τὸς ἀνθρώπους, non sinens interire ho-
mines aut mori. Sic & Phurnutus ait, ἐπὶ τῷ ἐσκέλλεσθαι ἢ ἀνα-
βάλλεσθαι, τὴν κατὰ τὸν θάνατον γινομένην σκέλησιν, i. e. ab ex-
cludendo & repellendo factum per mortem interitum.*

Nominis
ratio.

Tzetzes
Chil. 10.
Mercurial, de
re Gymnaast.
l. 4. c. 7.

Homer. & ex
co Eustath.
Tzetz. Chil.
7. c. 97.

Suidas in
ἀσκληπιάδ.

Nutrix

Nutritor.

Pindar. pyth.
Od. 6.
Hygin. l. 2, de
sign. coel.
Plin. l. 7. c. 56.

Galen. l. 4, de
compof.
κατὰ γένη.

Quoniam autem mortem planè remove, nisi intelligi velis re-
tardare pro remove, non potuit; magis aridet eorum deri-
vatio, qui dictum putant, ἐπὶ τῇ ἀσκληῇ φυλάσσειν τὰ νοσήματα,
quòd corpora integra & salva servaret, nec sineret morbis arese-
ri aut consumi: Vel παρὰ τὸ τὰ ἀσκληῇ τῶν νοσημάτων ἥτια πει-
εῖν, ab eo, quòd quæ morborum aspera sunt, mitia faciat.

§. 12. De nutrice Æsculapj nil aliud legimus, quàm
quòd Pausanias in Arcadicis sub Trigonis nomine eam ven-
idtet.

§. 13. Nutritorem verò Chironem Centaurum fuisse, o-
mnes, qui aliquid literarum monumentis de eo consignarunt,
unanimes testantur consensu. Fuit autem Chiron Saturni ex
Phillyra filius, insignis Medicus & Chirurgus, qui primus her-
barum vires inveniens, eas postea ad usum adaptavit, aliosq;
veluti Achillem & Æsculapium, docuit. Ab hoc, ceu inven-
tore nomen sumpsit herba, quæ Centaurium seu Centaurea,
item illa quæ Chironia & Panax Chironium dicitur. Testibus
Plin. l. 25. c. 6. l. 26. c. 14. Dioscor. l. 3. c. 55. Theophrast. l. 9. c. 12.
Invenit & medicamentum, ut Fest. Pompejus ait, quod Centau-
reum dicitur. Quoniam autem ulcera illa, quæ apud Æginet.
l. 4. c. 46. κακοήδη audiunt, primus sanavit ab eo dicta sunt ul-
cera Chironia, Galen. l. 2. Therap. & quia ulcera ista sunt δυσ-
πέλωτα, agrè sanabilia, dolosa, malefica, contumacia, rebellia,
vixq; medicam curam vel cicatricem recipientia; ideoque salu-
tari opus habere traduntur Chironis manu, non nebulonis aut
imperiti chirurgi, sed periti medici simul & chirurgi: Autur
Virgilius in carmine hendecasyllabo de livore tradit, non tan-
tùm Chironis, sed & Apollinis & Æsculapj manu, scribens:

*Vivit pectore sub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus levaret;
Nec Phæbus, sobolesve clara Phæbi.*

Oculorum quoque affectibus mederi potens fuit, unde Phanicè
Amyntoris filio oculis capto visum restituit, juxta illud Propert. l. 2.

*Tarda Philoeteta sanavit crura Machaon
Phanicus Chiron lumina Phillyrides.*

Plura

Plura de Chirone vid. apud *Natal. Com. Mythol. l. 4. c. 12. Tiraquell. de Nobilit. c. 31. §. 12. & seqq.*

§. 14. Apollo itaque perquam optimè sciens, quantum Præceptor. utilitatis futuro medico adferat, si à teneris unguibus versetur cum artis ejusdem proceribus, nihilque aliud aut videat, aut audiat, quàm quod illi agant loquanturve; nam

Quò semel est imbuta recens servabit odorem

Testa diu, — — —

filium suum tulit, *Chironis in antrum*, ibidem & nutriendum & infermandum; vel ut *Pindari* verbis utamur, *δίδαξαι πολυπήμο-*

Pind. Nemeor. od. 3.

vas ἀνδρῶποισιν ἰασθαι νόσους, ut ipsum doceret *multinocuos mortalium sanare morbos*. *Petito Chiron* non defuit, sed totis nervis annisus est, quò suà industrià discipulus evaderet in virum toti mortalium generi exoptatissimum. Nec obstrepuit discipulus conatibus Præceptoris, sed inhians gloriæ totum se optimis dicavit literis, multaque fecit puer, sudavit & alsit; quo effectum, ut evaserit eà in arte vir optimus idemque doctissimus, imò tantus, ut cum Diis ex parì viveret; *Naturà* quippe, ut refert *Diodor. Siculus l. 4. c. 9. ingenioq; præclarus, medicina opera impensa, plurima hominum valetudini utilia invenit*. Et idem *l. 6. AEsculapius*, ait, pluribus in medicina à patre perceptū, chirurgiam & medelarum compositionem, radicum insuper virtutem invenit.

§. 15. Subsequente tempore aded peritia artū excelluit, *Peritia in Arte Medicâ.* ut quamplurimos sanitatem desperantes liberârît à morbo, ac eà causâ creditus sit defunctorum nonnullis vitam restituisse. Hinc *Martialis l. 9. Ep. 18.* sic eum salutat:

Latona venerande nepos, qui mitibus herbis

Parcarum exoratur pensa, brevesq; colos.

Et à *Q. Sereno* in proim. *præcept. medic.*

Tuq; potens artus, reduces qui tradere vitas

Nosti, & in cælum manes revocare sepultos.

Ex iis verò, quos graviter decumbentes restituit, & à mortuis resuscitare creditus est, apud *Plinium l. 29. c. 1. invenimus Tyn-*
daridem seu Tindareum. Pausanias in Corinth. & Virgil. l. 7.
Aeneid. Hippolytum dicunt, quem ferunt

*Turbatis distractum equis, ad sidera rursus
Ætheria, & superas cæli venisse sub auras,
Pæoniis revocatum herbis,*

De Androgeone Minois filio, quem Hyginus tamen, in Ophiucho, Glaucum vocat; Propertius l. 2. Eleg. 1. ait:

*Et Deus extinctum Cressis Epidaurius herbis
Restituit patrius Androgeona focis.*

De quo vid. quod Poëta Claudianus canit in *Victoria Sciliconis contra Alaricum*. Orpheus *Hymenæum*; Plato l. 3. senem quendam pecuniosum, *Stesichorus Capaneum & Lycurgum*, D. Epiphanius, *Eucleem*, pro quo alii legunt *Euricleam*, alii alios tradunt resuscitados. Quanti nominis Medicus fuerit, satis clarum facit *Iusjurandum Hippocratis*, qui non dubitavit jurare per *Æsculapium ejusq. filias Hygeiam & Panaceam*.

Encomia.

§. 16. Hæc ex artis præstantiâ multa eâque præclara postea nactus est elogia. Ovidio quippe est *opifer atque saluti-fer*, l. 11. & XV. *metam. fab. 50. 51.* Statio Papiniano l. 3. *Sylv. Carn.* 4. *Deus mitis, & maximus agris auxiliator, & festinantia sistens fata.* Aristophanes in *Pluto. act. 3. scen. 1.* vocat, *παῖσι καὶ ἐμμενῇ, καὶ μέγα βροτοῖσι φέρει* Medicum benignum, & magnum mortalibus lumen. Pythia ferè eodem modo, ut est apud *Pausan. l. 2.* eum vocat, *ὃ μέγα χάριμα ἐροῖς ἑλασὼν Ἀσκληπίης* magnum gaudium hominum *Æsculapie*. Homero *Iliad. l. 4. & 11.* *Ἀμόμων* ἰητρὴρ dicitur, Medicus irreprehensibilis. Pindarus in *Pyth. od. 3.* vocat

Τέκνον Ἀναδυνίας

ἀμερον γυιάρχῃ, Ἀσκληπιὸν,
ἄρῳα παλαιοπατᾶν ἀλεκτῆρα νέσων.

Filium suavem incolumitatis

Membri vegeta, Æsculapium

Herœm, omnigenorum propulsatorem morborum.

Orpheus vatum vetustissimus, & Æsculapii coætaneus, in hymnis primo & postremo versu ita de eo cecinit,

Ἰητρὴ πάντων Ἀσκληπίε, δισπόσα πατᾶν,
ἔλθε μάκαρ σωτῆρ βιοτῆς τέλει, ἐθλὼν ὀπάζων.

i.e. *Medicè omnium AEsculapie Domine Paan,
Veni beate Salvator, vitæ finem bonum præbens.*

Paan dicitur à præstantissimo illo medico *Pæone*, quem *Homerus Iliad.* §. dicit Jovis jussu vulnera Martis curavisse, qui & herbam, ab ipso καὶ ἱέρων Pæoniam dictam, invenit. Eandem ergò cum *Apolline* parente laudem obtinet, nam & ille *Paan* dicitur, καὶ τὸ πᾶν τὰς ἀνίας, à sedandis morbis; unde Delphi incolæ sanitatem precantes sic eum invocârunt, cum acclamatione, ἦ πᾶν, ἦ πᾶν, sana *Paan*, sana *Paan*. Apud *Arnob.* l. 1. & 7. *custos audit' sanitatis & præses; medicaminum inventor, seu φαρμακὺς, salutis dator, valetudinum pessimarum propulsator, prohibitor & extirpator.* Quia autem, inquit *Theodoret.* l. 3. author saluberrimus extitisset, Græci eum *Deum* esse dixerunt. Ne autem contradictionis argui possimus, dicentes hinc *Apollinem*, illinc *Chironem*, mox *AEsculapium*, inventorem Medicinæ; nodum istum solvimus, distinguendo inter partes diversas ab unoquoque inventas, sive, inter *inventorem artis completa, & incompleta: Hujus inventores fuere Apollo & Chiron;* is quidem oculariæ & herbariæ, hic autem artis chirurgicæ: *illius AEsculapius*, qui rudem adhuc existentem medicinam paulò subtiliùs excoluit, adeoque perfectam medicinam, (quam

Lucian. in
Dial. Iov.
AEscul. & Her-
cul. p. 190.

Cels. in præ-
em. l. 1.

§. 17. Non autem inter privatas tantùm parietes artem medicam exercuit, sed teste *Cyrillo omnem circumvit orbis regionem: Interfuit quoque, auctore Clem. Alexandrino ex Apollon. Rhodio, unâ cum LIII. istis Græciæ Principibus expeditioni Argonautica, ad rapiendum vellus aureum: quod, sepositis poetarum fabulis, nil fuit nisi liber in membrana scriptus, de arte faciendi auri. Quod vid. apud Sennert. l. de cons. & diss. Chym. cum Arist. & Gal. c. 3.*

Itinera.

Euseb. in
Chron.
Iustin. l. 42.
c. 2.

§. 18. Et quod ante ipsum nemo fecerat, ne longo usû & experientiâ probata medicamina perirent, aut tempus edax, omnibusque exosa senectus, & oblivio semper infida memoria:

noverca, scientiaque fraudatrix, ea nobis ex animo eriperet, aut cataclysmus aboleret, *de se reliquit libros*, in quibus multo labore, sudore & vigiliis parta à se medicamina, posteritati conservaret. Alterum scil. *Naviculam* Hippocrati dictum, alterum verò *Myriogenesin*, à *Iulio Firmico* l. 5. *Matthes.* vocatum: Scriptit & universam praxin, quæ tamen in paucorum manibus. Ex his scimebatur *smegma aridum*, seu *pulvillus Æsculapicus* dictus, ap. *Æginet.* l. 7. c. 13. R. *Baccarum lauri.* *Nitri Alexandr.* *salis fricti*, *sal. Cappadocici.* *Ammoniac.* *Thymiamatis.* *Aphronitici.* *pumicis.* an. lb. 1. *Veratri nigri.* *herb. lanaria.* *Pyrethri.* *fecule*, quæ est *fex vini usti.* *Staphidus sylvestr.* *Sinapis.* *Cyper.* *Aluminis scissi.* *flor. junci odorati.* *Iridis.* *Gallarum.* ana ʒvj. *Sampsuch.* lb. j. *Sem. Viticis.* *Pulegij.* *farin. fabaceæ.* & *Lupinorum.* an. ʒvj. *Chameleon. nigri.* *sulphuris.* *gummi.* *rhuris.* *piperis.* *rad. Cucum. sylvestris.* *Marrubij.* *Cimolia.* *Paonia.* *test. sapie.* *fæni Græci.* *folij.* *costi.* *cumini.* *Euphorbij.* *Spica nardi.* an. ʒ iij. *Alexander Medicus* addit: *Salis ex nitri fontibus.* *salis tragastij.* an. lb j. *Adarces.* ʒj. *Alumin.* *liquidi.* *Celtica.* *Cnici.* *gran. Gnidi.* *Graminis sicci.* *Bryon. sicca.* ana ʒ iij. His de compositione medicamentorum calculum suum addit *Philostrat.* Non enim, inquiens, qui sapientes in hac arte habiti sunt Æsculapij filij, tam multum profecissent, nisi Apollini filius Æsculapius, juxta Patris Vaticinia morbis proficua remedia composuisset; quæ ille deinceps filios docens, atque illi nepotibus posterisq, tradentes, amicis tandem familiaribusque demonstrarunt.

Philost. l. 3. de vit. Apollon.

Tempus Vitæ.
Voss. de orig. & prog. Ido-
lol. l. 1. c. 13.

Vxor.

§. 19. Quo tempore vixerit, ex eo constare potest, 1. quòd *Herculis Thebani* Ὀβριον fuit; ut enim *Chiron Æsculapium* medicinâ, ita *Achillem* citharâ, *Herculem Thebanum* imbuat *Astrologiâ*. 2. Quia interfuit expeditioni *Argonautica*, quæ juxta *Eusebium* in *Chron.* facta A. M. 3930. A quo tamen recedit *Petavius* in *rationario* tempor. p. 44. & 56. cui ferè fuit A. M. 3500. præter propter. Longius adhuc *Cluverus* in *Epi-rom. hist.* qui ponit A. M. 2775. Sed excusari potest dissensus authorum, quia plurima historiis istis admixta sunt fabulosa.

§. 20. Vxorem habuit *Epionem* dictam, *Herculis* filiam; teste *Pausan.* in *Messen.* atque *Eliaci* prioribus. Aliter sentit *Orpheus* in hymno, *Hygeiam*, quam alii filiam dicunt, uxorem credens, sic enim canit:

φοῖτος Ἀπόλλωνος κρατερὸν θάλασσαν, ἀγλαόμορφον,
ἔχθρε νόσων, ἵγναιαν ἔχον σύλκετον ἀμεμφή.

*Stirps Phæbi præclara, thori cui splendida consors
Est Hygiea, gravis morborum pulsor & hostis.*

§. 21. Ex Epione filios duos suscepit, *Machaonem & Podalirium*, viros eo tempore in arte Medica præstantissimos, qui Filii,
Homer. Iliad.
6. & d. Celf.
l. 1.
unà cum Græcis militarunt ad Trojam. *Machaonem Homerus*
l. c. æqualem Deo dicit; Propert. l. 2. postquam *Philocteten*, Her-
culis sagittâ hydræ veneno tinctâ vulneratum sanavit, de eo
cecinit:

Tarda Philocteta sanavit crura Machaon.

Ab hoc *Ovid. Medicam opem vocat Machaoniam, & artes Medi-
cas, Machaonias.* De *Podalirio* autem hoc quoque veteribus Ovid. l. 2. de
Rem. Amor.
l. 3. de Pont.
Eleg. 4. & l. 3
de Pont. Ep. 4
monumentis traditum est, quodd, cum ex adversis maris tempe-
statibus, in Caria à caprarum pastore servatus, & hospitaliter
acceptus ad *Damathum Regem* fuisset perductus, ejus filiam no-
mine *Syrnam* tecto delapsam, cum aliis quibusdam medica-
mentis, tum misso ex utroque brachio sanguine persanavit,
quod Rex admiratus, illum sibi generum ascivit, *Chersone*so il-
li tradita. Observanda hîc cura conveniens lapsis ab alto per
venæ sectionem. Est enim præsidium 1. *παροχρεωτικόν, seu de-
rivatorium, Gal. l. 5. meth. med. c. 3.* quia per eam humores, qui
jam ad partem aliquam affluerunt, nondum tamen ei impacti
hærent, ad aliam partem eamque vicinam deducuntur. 2. Est
& præsidium *ἀντισπαστικόν, Revulsorium*, quo humores actu flu-
entes, ad contrariam retrahuntur. Humorum enim fluentium
medela est revulsio; eorum verò, qui jam membrum obsident
derivatio. 3. Ubi sanguis nimio affluxu fervidus, partibusq;
impactus, doloris phlegmonis existit causâ, fit etiam *Refrigera-
torium*. Et quoniam spiritus ob terrorem reducuntur, àque
suo munere & liberâ ventilatione avocantur, ob impetuosum
sanguinis affluxum aut motum, accidit, ut, natura S. M. adju-
ta, sarcinâ istâ molestâ depositâ, tanquam per refrigerium vires
recipiat, & actiones *Vitales, Animales, & Naturales*, feliciter
peragat.

Com. Natal.
l. 4. c. XI, p.
376.

Meibom. l. c.
c. 6, §. 12,

Interitus,

Cyprian. de
Idolor. vanit.
§. 8.
Minut. Felix.
p. 24.

§. 22. *Filiæ* habuit *quinque*, quas non secus quam filios docuit Medicinam, atque ita docuit, ut non secus ac ipse ea in arte excelluerint, ob insignia etiam in mortales merita, numero tandem Deorum adscriptæ, aris statuisque fuerint honoratæ. Nomina ipsi erant: *Iaso* ab *Oropibus* honorata, dicta ab *ἰασθαι*, quasi sanatrix. *Ægle*, quæ corporis splendorem notat, bonamque habitudinem ex sanitate profectam; quod tamen *Theodor. Zuinger.* refert ad gloriam & existimationem, quæ medicum insequitur & concomitatur. *Aceso*, ἁπὸ τῆς ἀνίσθησθαι à Medendo dicta. *Hygeia*, ab ὑγία, à sanitate; Jonica enim dialectus apud Hippocr. ὑγιεία. Hæc insignis fuit ob Medicinam, ut patet ex cultu pluribus in locis cum *Æsculapio* communi; apud *Epidaur.* *Corinth.* *Arigv. &c.* *Panacea*, quæ omnium morborum sanationem promittit; est enim compositum nomen ex πᾶν & ἀνῶ, unde πᾶν ἀνῶν dicitur, quod ad omnia est salutare. Hinc *Antidota* & *Emplastra*, ob virium præstantiam, *Panacea* audiunt, apud *Galen. l. 7. κατὰ τόπους c. 5.* *Aëtium tetrab. 4. serm. 3. c. 13. & 15.* *Nicol. Myreph. sect. 1. c. 228. &c.* *Panacea* autem dicuntur, non sensu *Paracelsico*, quasi omnes morbos tollant, hoc enim nec ipsorum *Panacea* præstat, sed quod multa imò plurima mala levent. *Meibom. l. c.* sextam addit *Πότνη*, latinè *Valentiam*, seu robur membrorum & artuum. Verùm ex mente *Glossographorum* hæc cum *Hygeia* eadem fuit; Ab hac dictam vult *Marianus* seu *Marinus* apud *Servium Roman.* ab hac verò *Romulum.* vid. *Salmas. in exerc. Plinian. ad Solin. p. 6. D. & E.*

§. 23. Sed eadem ars, quæ multis extitit causa salutis, auctori facta est causa mortis. Ab inferis quippe Diis, ut ingeniosè tradunt Poëtæ, coràm Jove accusatus, quodd eorum imperium minueret, propterea quodd defunctorum animas ad superos arte medendi traduceret: ab exacerbato Iove, fulmine idus est. Nam ut *Ovidius l. 6. Fastor.* scribit:

*Iuppiter exemplum veritus direxit in illum.
Fulmina, qui nimia noverat artis opem.*

Et Virgil.

Et Virgil. l. 7. *Æneid.*

*Tum Pater omnipotens aliquem indignatus ab undis
Mortalem inferis ad lumina surgere vita,
Ipse repertorem medicina talis & artis,
Fulmine Phæbigenam stygias detrusit ad undas.*

Laſtant. l. 1. c. 10. & 19. dicit, fulminibus ab Iove detrufum in abdita inferorum, ob mortuos reſuscitados. vid. & *Arnob. adverf. Gent.* l. 1. & 4., *Pliu.* l. 29. c. 1. *Plato* in l. 3. de *Rep.* ob ſenem pecunioſum, ex lethali morbo ſanirati reſtitutum, periſſe ſcribit. Ob avaritiam & auri cupiditatem fulmine percuſſum eſſe notant *Pindar. Pyth. od.* 3. & *Euseb. prep. Ev.* l. 3. *Cyrillus* contra *Julianum* his conſentiens, inſuper addit ſuperbiam & arrogantiam: Nam *Æſculapius*, inquit, ubi ſub *Api* præceptore in medicina proſecit, inſtatus atq; ſuperbiens, ſe etiam Deum nominabat, & mortuos ab inferis excitare poſſe, delirans affirmabat: Veniensq; ad *Epidaurios*, & ibi ſummam ſibi gloriam arrogans, quendam ſe eſſe Deum, fulmine iſtus eſt, pœnam illi digniſſimam Deo inferente. *Judicium Gyraldi* ad hæc eſt; *Iulianum* honeſtè quidem & ſublimè hæc de *Æſculapio* excogitaſſe, ſed ſemper nimium mendacem eſſe.

Gyrald. Hiſt. Decor. Syntag
7. P. 246.

§. 24. Mortem hanc graviter tuliffe *Apollinem*, patet ex eo *Quintiani* in *Cleopoli*.

Patris Lucretius

*Iuppiter, Hippolyto, ſtygia à fornace redempto,
Ecquid Apollineam reſonanti fulmine prolem
Opprimis?*

Lachrymas autem ejus in *Electrum* verſas eſſe, his verſibus pro-
dit *Apollon.* l. 4. *Argonaut.*

Κελὸι δ' ἐπὶ Γάξιν ἔθεντο
ὥς ἀρ' Ἀπόλλωνος τὰ δὲ δάκρυα Λητοῖδας
Ἐμφέρεαι δίνας, ἄτε μύρια χεῖρε πάροιθεν.

— — — *Celta ſamam fecere quod illic
Latoida Phæbi lacryma volvuntur in imo
Flumine, quas multas in nati funere fudit.*

Divinatio.

Cicero l. 2. de leg.

Inter sydera
relatus.

Perott. Cornucop. col. 581. & 374.
Schickard. in Explic. Astroscop. p. 41.
S. 74. & p. 97.
Templa ei condita.
Henric. Meibom. disp. de incubatione in fanis Deor.

§. 25. Virum tamen adeo præclarum Musa vetat mori; nam & post funera virtus vivit. *Æsculapius* quippe, veluti Dii cæteri, propter beneficia, quæ in genus humanum contulit, fuit in Deorum numerum relatus. Ita enim Cicero ait; Divos, & Ollos qui cælestes semper habitati, colunt: & Ollos quos in cælum merita vocarint, *Herculem*, *Liberum*, *Æsculapium*, *Castorem*, *Pollucem*, *Quirinum*. Divinis autem honoribus prosequi cæpit, modò post bellum Trojanum. Triginta enim octo annis, postquam apud Argivos regnasset *Hercules*, Divinitatis honore cultum, ex *Apollodori Chronol.* scribit *Clem. Alexand. Stromat. l. 2.*

§. 26. Ne verò Diis reliquis minor videretur aut inferior, inter sydera quoque collocatus est, dictus Græcè ὀφίον & *Ophiuchus*, perperam ὀφιάλιος. neque enim trahit serpentem, sed manu tenet, unde Latine *Anguitenens*, vel *Serpentarius*. Arabicè ex corrupto Græco, *Aseichus*, dicitur. Anguem autem idè tenet, quia herbâ illâ à serpente monstratâ *Hippolytum* (alii volunt *Glaucum*) vivis reddidit. Quamvis alij velint *Ophiuchum* esse *Canobonta* Getarum Regem. Alij *Triopam* Thessalorum Regem, Alij *Phorbantem* Triopæ filium. Alij *Naufragum Paulum* cum vipera manibus implicita, cui tamen minacis viperæ insultus in Melitâ nihil nocuit, *Astor. 28. v. 6.* Pleniorẽ hujus fideis cognitionem B. L. petat ab Astrologis.

§. 26. Ex quo autem Deus esse jussus est, ejus in honorem multa variaque variis in locis extrui cœpere templa Ἀσκληπεία. *Plutarcho* & *Pausanie* dicta; à quibus deinde varia nomina ipsi sunt indita. *Epidaurius* quippe dicebatur à Templo primo eoque nobilissimo ei condito in Epidauro Peloponnesi oppido, à quo distabat V M. passuum; erat autem templum istud, teste *Liv. l. 45.* Dives donis, quæ agrî remedium salutarium mercedem sacraverant Deo. Proximum huic fuit, *Coum* in Co Insulâ, Hippocratis patriâ, clarum & multis donariis refertum. *Pergameus* quoque seu *Pergamenus* nuncupatus, à *Pergamo* celebri urbe Asia, Galeni patriâ, ubi summo cultu venerabatur; hinc *Martiali* :

Pergameo posuit, dona sacrata Deo.

Sub quo nomine eum etiam invocat *Q. Serenus* pro felici successu, in initio ferè libri de re medica.

Qui

*Qui colis Aegæas, qui Pergama, quiq. Epidaurum:
Huc ades, & quicquid cupido mihi sæpè rogatus
Firmasti, cunctum teneris expone papyris.*

Athenæus l. XV. Siracusarum quoque fuisse refert in Sicilia, Dionysii tyranni direptionibus magis celebratum, erat enim in eo inter alia donaria mensa aurea, quam auferri jussit Dionys. postquam præbuit poculum boni Dæmonis Æsculapio. Plura habuit templa, & ab iis plura cognomina, sed brevitatis causa B. L. remittimus ad Pausan. Strabon. l. 8. Polyb. hist. l. 1. Gyrard. de Diu syntagm. 7. Roma tamen etiam, licet serius, coli cæpit; postquam sub formâ ingentis serpentis Romam advectus, è navi prope Tiberim insulam in triremem profiliit,

-- -- -- Et finem, specie cælesti resumpta,
Luctibus * imposuit, venitq. salutifer urbi.

* i. e. pesti.

Malo hoc sublato, Romani extra urbem templum ei in Insula Plutarch. Q.
(quia ægroti aquâ maximè sustentantur à Medicis) novo Deo Rom. probl.
dedicârunt, ubi sub serpentis deinceps imagine coleretur. Quâ 94.

de revid. Liv. l. X. Val. Max. l. 1. c. 8. Flor. l. 1. Oros. l. 3. Aurel. Vict. de vir. illustr. August. de Civ. Dei. l. 3. c. 12. & 17. Ovid. Metamor. l. 15. f. 51. Insula autem ista, ubi sibi Templum erigipetivit, Sueton. Claud. c. 25. Insula Æsculapii dicitur, hodiè Insula S. Iob. Colevite vocatur, asserente Fabricio in Roma pag. 85.

Boissard. de Divinat. c. 1. p. 3.

§. 28. Magnoperè verò, inquit, Vossius l. 3. Theol. gent. c. 35. p. 900. malignus spiritus illudit gentibus, remedia indicando in somnis, quibus sanitati restituerentur. Hoc animo in templo dormiebant Æsculapii, de quâ Aristophanes act. 2. scen. 3. Plut.

Auxilia per Somnia.

Iamblich. de Myster. Strab. l. 8. Gilbert. Cognat. ad somn. Lucia. p. 24.

— Κατακλινῶν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπίεα.

Κράτιστόν ἐστι.

Cubitum eum reponere in Æsculapij fano optimū est.

Et Iamblichius, de Myster. Egypt. serm. 3. c. 3. ait medicinæ artem sacris constare, nocturnarum apparitionum insomniis; inquit Æsculapii fano, morbos hoc pacto tolli insomniis divinitus immisiss. Pluta vid. apud Voss. l. 6. Quibus itaque contigisset eum invocare, si convaluissent, Æsculapii ope, qui quandoque sacerdoti dixisse

Philostrat. in
vit. Apollon.
l. 1.
Strabo lib. 17.
& 8. expressè
p. 258.
Langius l. 1.
Epist. 51.

Art. Gymnast.
l. 1. c. 1.

dixisse ferebatur remedia, vehemèter in ægrotis curandis occupa-
tus, factū crdebant, pro qua re *tabellas pictas*, in quibus & morbi,
& medicamina, & nomina eorū scripta erant, parietibus templo-
rū appendebant, vota que persolvebant, tanquā præmia illorū be-
nificiorum, quæ divinitus acceperant. Quales autem tabellæ
fuerint, conicere est in proclivi ex quatuor illis Inscriptionibus
tabulæ marmoreæ inventis Romæ in Insula Tiberina in templo
Æsculapii, quas nobis reliquit *Hieron. Mercurialis*, dignas lectu.
I. *Hisce diebus* Cajo cuidam cæco oraculum reddidit, veniret ad sa-
crum altare, deinde à parte dextra veniret ad lavam, & poneret
quinq; digitos super altare, & elevarèt manum, & poneret super
proprijs oculos: & rectè vidit populo prasente & gratulante, quòd
grandia miracula fierent sub Imperatore nostro Antonino. II. Lu-
cio affecto lateris dolore, & desperato à cunctis hominibus oraculum
reddidit Deus, veniret & ex arâ tollerèt cinerem, & unà cum vino
commisceret, & poneret supra latus: & convaleuit, & publicè gra-
tias egit Deo, & populus congratulatus est illi. III. Sanguinem re-
vomenti Juliano, desperato ab omnibus hominibus, ex oraculo re-
spondit Deus, veniret & ex arâ, caperet nucleos pini, & comederet
unà cum melle per tres dies, & convaleuit, & vivens publicè gratias
egit prasente populo. IV. Valerio Apro minime cæco, oraculum red-
didit Deus veniret, & acciperet sanguinem ex gallo albo, admiscens
mel, & collyrium conficeret, & tribus diebus uteretur suprâ oculor;
& vidit, & venit, & publicè gratias egit Deo. Qui verò morbo
levatus non erat, his versibus inculcabat Deum:

Mercurial.
var. lect. l. 1.
c. 13:

*Migrare certum est, jam nunc è sano foras,
Quando Æsculapii ita sentio sententiam.
Ut qui me nibili faciat, nec salvum velit.*

Philostr. de
vita Apollon.
l. 1.

Causam repulsarum affert *Apollonius* in responsione ad principem
quidem virum inter *Cilices*, sed contumeliosum, & in amores
propensum, qui petebat ab Apollonio, ut eum in templum in-
troduceret, studiosos, inquiens, viros Dii absq; sequestre amanti.
*Virtutis & honestatis studium hospitum Deo me fecit, eodemq; fretus
quoad fieri ab adolescente potest, famulus & amicus Æsculapii di-
cor. Quod si tibi pari modo virtutis honestatisq; cura est, sidenter
ad Deum accede, & quicquid vis, audacter ab eo pete.* Bonus enim
& sanctus.

& sanctus, inquit sacerdos *Æsculapii*, *Dii dant bona, scelestis autem & pravis contraria.* Dictum hoc suum adductis in præcedentibus verbis aliquot exemplis satis probavit. En elegans ac præclarum ethnici dictum! quo demonstrat non semper Medicum in causa esse, quod aliqui morbi prorsus non, alii verò difficulter curentur, sed sæpè ægrotum ipsum, aut vitam ejus scelestam, ob quam à Deo, tanquam pœnâ illius sceleribus dignissimâ, hoc vel illo malo affligitur.

§. 29. Solenniter etiam supplicabatur *Æsculapio & Hygieæ*, additis formulis, pro salute sua & suorum, quæ supplicationes erectis, in honorem ejus & filiæ, columnis, inscribebantur: unicam saltem formulam placet apponere, quæ, teste *Zamoscio* in analect. antiq. Dacia c. VII. *Alba Julia* videtur, plures videri possunt apud *Meibom.* l. c. c. 6. p. 56.

Supplicationes ad ipsum.

ÆSCULAPIO. ET. HYGIÆ L. SEPT. NIGRINUS. PATRO. COLL. FABR. COL. APVL. PRO. SALVTE. SVA. ET SVORUM. POSVIT.

§. 30. *Sacrificia* quoque ei fiebant ex victimis. A *Cyrenæis* immolabatur ei capra; vel quia à capra nutritus fuisset, vel quia sanitati adversarium animal videatur, cum laboret perpetuâ febre. *Alexander ab Alexandr. Genial. diar. l. 4. c. 12.* refert, in sacrificiis *Æsculapio* Gallinas esse oblatas, easque non luteis rostris aut pedibus, ut quæ minùs puræ, sed nigris, digitisq; imparibus. Nigra enim animantia saniora & puriora judicantur. *Pierius* quoque salubritatis gratia & quidem in magna copia ei gallinas oblatas censet. Quæ verò, inquit, gallina apud veteres *Æsculapio* est immolari solita, salubritatis indicium erat, propterea quod id sacrificii genus idè ferunt institutum, quod earum caro levissima sit digestionis, ac perinde languentibus commoda. Hujus rei apud *Angelum Colotium* deprehendimus locupletissimum testimonium: Magnam quippe pedum gallinaceorum copiam proximis diebus defossam juxta cippum, in quo *Roma* *Æsculapii* statua

Sacrificia.
Didymus l. 3:
Pausan. &
Plin. l. 8. c. 50.

Plin. l. 10. c. 56.
Aët. tetrab. 1.
serm. 2, c. 82.
Ioh. Pier. Hieroglyph. l. 23.
p. 172.

erecta erat, loco qui hodie vīvarium appellatur : quis enim tanto numero pedes ejusmodi congeſſiſſet, niſi ſacrificiorum reliquias ibidem relinquere mos fuiſſet. Vide & Meibom. l. c. p. 47. & ſeqq. & Philoſtrat. de vit. Apollon. l. 1.

Feſta.

§. 31. Feſta quoque ipſi inſtituebantur, Ἀσκληπέια dicta; eaque celebrabantur apud incolas *Infula Tib. Iovi & Aefculapio*, I. Kalend. Januarij, teſte *Gyrardo* in Calendario, ex *Ovidio*. Apud *Athenienſies* verò die XVIII. Decembr. ut refert *Alex. ab Alex. Dier. Genial. l. 3. c. 19.*

Ludi.

§. 32. Celebrabantur etiam in luco Aefculapij, qui in *Arcadia* habetur, *Ludi quinquennales*, die nono poſt *Iſthmios*, ante *Megarenſes*, tamen incipiente vere, iique apud *Epidaurios*, penes quos natus fuiſſe dicitur. *Com. Natal. l. 4. c. 11.*

Simulachra.

§. 33. Variè quoque ejus *Simulachra* effinxit antiquitas. *Pauſanias*, Aefculapii *Simulachrum ex auro & ebore*, à *Thraſimede Pario* elaboratum ſcribit. Is in throno ſedebat, virgam tenens in manu : ſupra verò draconis caput manum alteram habebat, cui etiam canis aſſiſtere videbatur. Apud *Sicyonios* templum Aefculapii erat, in cujus veſtibulo imberbis erat Aefculapius ex auro atque ebore confectus, Calamidis opus, ſceptrum unà, alterà verò manu domesticæ pinus pomum tenebat. Idem in *Corinth.* ſic deſcribit; in *Titane monte* habuit ſimulachrum, cujus ſola ſe facies, manus atq; imi pedes oſtendebant : partes cætera lanea tunica alba & pallio velabantur. Ne tamen nimis prolixi ſimus in particularibus deſcriptionibus, univerſalem ex omnibus collectam hanc damus, cujus ſingulas partes in diſtinctis capitibus explicaturi ſumus. *Galero*, ſive *Petaſo*, *Pileove* rotundo, quem vulgus *Biretum* nuncupat, caput tectum habebat : *Barbam* alebat demiffam ac ſylveſcentem : *Pallio* erat indutus : manu dextrâ tenebat *baculum nodosum*; cui circumvolutus erat *ſerpens* : ſiniſtrâ geſtabat *Pini Pomum* : Ante conſpectum illius ſtabat *Noctua* : ad pedes poſitus *Canis* : à lateribus *Gallus & Draco*. Et hoc modo eum depingit, *Nobiliff. Dn. D. MELCHIOR SEBIZIUS* *Præcept. noſter omni atate venerandus, in Speculo Medicinæ.* Item *Rofinus l. 2. c. 16. 17. antiquit. Roman. & Gyrald. in hiſt. Deor. ſyntag. 7.*

§. 34. Sed quid multa scribimus de Æsculapio, cum maximum adhuc sit dubium circa quæstionem, *An unquam extiterit?* Nam *Comes Natal.* in explicatione mythologica, *Patrem* ejus dicit fuisse *Apollinem* h. e. Solem; *Matrem Phlegiam*, h. e. calorem Solis; *Æsculapium*, nil nisi aëra; cujus filia *Hygeia* &c. h. e. salubritas & bona valetudo. *Nisi enim Solis calor aërem perpurgat, ac rariorem facit, & nisi vis quadam humoris in ipso aëre relinquatur, nulla potest esse salubritas.* Ad hæc respondemus, narrationem de Æsculapio dupliciter considerandam esse, uno modo *Fabulosè*, uti ex hæctenus factâ delineatione B.L. satis vider. Altero, *Historicè*, quatenus Poëtæ sub nomine Æsculapii venditârunt, principem aliquem Medicum, cujus nomen celarunt, qui multos sanitati restituit, conclamatâ antea valetudine creditos. Sed quia & ille tandem, fatali omnium lege, leti calca vit viam, occasio præbita est omnibus eum desiderantibus calumniandi Jovem, quasi merâ illum invidiâ sustulisset. Ergo finxere eum à Deo irato, fulmine percutsum. Hoc modo extitisse admittimus, non illo.

An, & quis fuerit Æsculapius?

Pausan. in Achaic. p. 519.

Voss. l. 2. c. 12. de orig. & progr. idol.

§. 35. Cur autem authores tam unanimi consensu Diis eorumque filiis inventum medicinæ tribuant, eleganter explicat *Quintilianus in declamat. 268.* cujus proinde verba adscribi merentur: *Medicina, inquit, auctores ante omnia accepimus Deos: sive (ut maximè reor) ut hac infirmitas hominum haberet adjumenta aliqua, atq; solatia, sive tantum huic arti tribuere majores, ut eam vix crederent humanis potuisse ingeniis inveniri: sive ipsa Medicina per se sacrum est.* Hinc Tiraquellus Jctus post longam contemplationem, multiplicis diversitatis in corporibus humanis, infinitorum discriminum in tot millibus herbarum, tot generum morborum, & remediorum adversus morbos quoslibet repertorum, tandem in hæc verba erumpit. *Hæc, inquam, tam abditâ rimari curâ, tam ardua viribus animi adipisci, tam multa memoriâ complecti, tam necessaria ad salutem universi mortalium generis in commune proferre, nonne prorsus homine majus ac planè Divinum quiddam fuisse videtur? Sed & hujus rei causa in id rejici potest, quod, ut dicit Campanus, nihil tam pestilens atq; contagiosum, nullum malorum extat genus, cui non sint à Medicis excogitata saluberrima remedia, sive ambulare claudos, loqui bal-*
burientes.

Cur Diis & eorum Filiis inventio Medicinæ adscripta.

De Nobilit. Primig. c. 31. §. 35.

butientes & mutos, respiscere stultos & insanos plerumq; videmus, quæ res par miraculo, si miraculum non sit, Divinitati assignanda videri potuit. Item Deus homines naturâ productos: Medici arte, curâ atq; vigilantia tuentur. Deus nobis vitam dedit, eam Medici (quod Deo proximum est) conservant, & jam fugientem retinent, atque multò efficiunt diuturniorem. Quæ testimonia, non à Medicis petita, forent enim, ut dici solet, testes de domo, satis tùm Originein Medicinæ demonstrant Divinam, tùm rationem: cur non nisi filiis Deorum à veteribus concedita.

CAPUT II. De Tegmento Capitis.

§. I.

CONsideratâ præclarâ origine, vitâ & morte Æsculapj, ordinis ratio postulat, ut & insignia tanti viro attributa explicentur. Ne autem ὕψος ἀπὸς ἀπὸς procedamus, à Capite, ut parte principe corporis, initium faciemus, quod, Cap. I. §. 33. Galero seu petaso, pileove rotundo, quem vulgus Biretum vocat, testum fuisse diximus.

Laurocincto.
Rosin. antiq.
Rom. L. 2. c. 17
Scholiast. in
Aristoph.
Pluto.

§. 2. Non desunt tamen, qui Lauro cinctum fuisse contendunt; ex hac ratione, quia Laurus venenis resistere credita est, ac plurima petantur ex ipsa remedia, tùm quia triumphantes ea coronantur, ipseque Æsculapius victor debellatorq; esset morborum: Deinde, quia Laurus quoq; videtur adversus fulminis ictum tueri, quandoquidem arborum una non icitur fulmine. Id adèò verum credidit Tiberius Cæsar, ut, tonante cælo, nunquam non gestaret capite lauream coronam. Unde ob præstantiam carmen illud:

*Sum Laurus virtutis honos pèrgrata triumphis,
Ianitrix domûs, fulmina dira fugo.
Hostibus immissa & pacem requiemq; laborum,
Victori palmam latitiâq; fero.*

Vid. Polydor. Vergil. de rer. invent. l. 3. c. 4. & Nicol. Perott. Corn. cop. in 7. Martial. Epigr. p. 619. Horum sententiam quidem non rejicimus: placet tamen retinere cum aliis Galeam aut Pileum.

§. 3. Dicitur

§. 3. Dicitur *Galea* seu *Galerus* ἡ δὲ τῆς γαλῆς, à *Mustela*, German. ein *Wiesel*; γαλῆν enim denotat *Cattum* seu *selem* & *Mustelam*, in domibus frequentem præcipuè villaticis; gallinarum, leporum, pipionum & ovorum maximè appetentem, noctuque ferè tantum grassantem, è quarum pellibus fiebant *Galeæ*. Vetustissimis enim temporibus *Galeæ* fiebant ex pellibus mutorum animantium; unde *Galeati* sæpè dicti sunt *Corvuti*, quia *Galeæ* loco sumebant pellem capitis bubuli cum cornibus. Postquam verò pro pelliceis *galeis* introductæ sunt æneæ ac ferreæ: figuram tamen muti animantis, aut capitis saltem, in ea expresserunt. *Pileus* quoque remotè dictus à *pelle*, ab hac quippe, quia ex ea prodiit, dicitur *pilus*, composito vocabulo *capillus*, quasi capitis pilus; cum autem *Pileus* vel fieri solet ex *pilis*, vel *pilos regit*, dictus inde est pileus. Vel dicitur ἡ δὲ τῆς πιλῆν, quod est condensare & cogere, quia ex lanâ coactili densatur.

Etyimologia.
Salmast. in
Exerc. Plin.
p. 1009.
Voss. l. i. de
orig. & pro-
gress. idol.
c. 27.

§. 4. Latè etiam atq; ἀναλογικῶς accipitur vocabulum *Pilei* seu *Galeæ*. I. Pro *Hippomane* sc. *carunculâ* illâ nascente in fronte equorum pullorum; verùm malè, quia est tuberculum, caricæ simile, non χόριον & πίλιον, quod ab equa parturiente projicitur: χόριον quippe Græcis dicitur, τὸ κάλυμμα τὸ συρραβόμενον ἐκ τῆς κοιλίας. II. Pro *pellicula* aut *membrana* corpus regente. Unde III. Latini *pelliculam* illam, quâ *infantes* caput velatum habentes in lucem prodeunt, vocant *Galeam*, den *Glückshelm* / si mas est; *Vitram*, das *Glückshäubel* / si fœmina. Alii si adhareat parti, aliter vocant, ut si manui, *Chirothecam*; si corpori, *indusium* aut *camisiam*. De his velaminibus per vetus superstitio est, quam & hodie obstetrices in credulis mulieribus fovènt, Felicitatem portendere non solum, sed & conferre, si vel comederint, vel secum gestarint: Exinde quippe hos posse vaticinati, ab armis tutos esse, aliaque habere privilegia nuntiantur, ut omnia dexteritate magnâ & singulari felicissimoq; successu efficiant, siquidem *Rubicunda* illa fuerit: unde obstetrices illam rapiunt, venduntque credulis advocatis; siquidem *Causidici* se illo adjuvari persuasum antiquitus habebant. Si enim *Nigricante* colore ea membrana sit, tanquam ex tripode pronuntiant deliræ ignaræque mentes vatum, multa infantibus

Pilei & Galeæ
acceptio lata.
Salmast. exerc.
Plin. p. 939.

Toh. Antonid.
van der Lind.
Med. Phisiol.
artic. xvii.
Vopis. Fortū.
Plempius
Fundam. Me-
dic. l. 2. c. 5.
Aelius Lam-
prid. in vita
Antonini.

infesta, multaque sinistra iis impendere, ac spectris strigibusque fore obnoxios, denique insomniis nocturnaque inquietudine divexandos, nisi hæc comminuta potui exhibeatur. Verùm quid color quæso hic portendit? cùm sit accidens, cujus nulla vis. Quo enim, inquit Lemnius, color iste referendus aliter, quam ad circumfusus, qui utero innatant, humores: ex illis enim colorum varietatem sibi asciscit &c. Quare non immeritò, à Plempiol. 2. c. 5. hæcce mera & germana gerra vocantur: solus quippe huius membranæ usus existit in utero, extra eundem verò planè nullus. Audiamus etiam de his Thom. Bartholini Anatomici probatissimi iudicium verissimum: Ego, inquit, ex neutro augurium desumo. Tàm galeatos infelices vidi, quàm nudos, imò hos illis interdum fortunatiores, casusque evenit, quod infirmis iuxta ac robustis adhareat. Nihil autem aliud Bartholino videtur, sicut & Lemnio, Paræo, Plembio, ac Antonida van der Linden, quam Amnii pars, quæ secundùm Lemnium, à felici validoque enixu matris remanet, genitalibus robore naturæ distentis, in difficiliore verò partu relinquitur. Spigelius contra, in debilitate tum matris tum fœtus id arbitratur contingere, ob quam Embryo membranam istam rumpere nequit; unde non de nihilo esse quando concludit, esse ferè brevioris vite, qui aliquà in parte velati nascuntur.

Lemn. de oc-
cult. natur.
mirac. l. 2. c. 8.

Anatom. re-
form. l. 1. c. 36
p. 194.

De form. fœ-
tus part. 1. c. 6.

Galeæ & Ga-
leri discriminē.

Genera pile-
orum.

§. 5. Inter Galeam & Galerum tamen duplex discrimen est. Vnum, quod Galerus acuminatior, & turbinatior Galea. Alterum, quod Galerus erat plerumque è pellibus aut lanâ ferarum, Galea ut plurimum ex ære.

§. 6. In universum tamen Triplex erat genus pileorum, quo sacerdotes utebantur. Apex, pileum subtile circa medium virga eminente. Tutulus, pileum lanatum metæ figura. Galerius, ex pelle hostiæ cæsa. Vid. Sueton. lib. de genere vestiment. Nos Quartum addimus genus, Regibus proprium, nempe Tiaram; hanc enim soli Reges Persarum conii instar erectam, Duces verò, tanquam gravitatis signum, inclinatam gestabant. Tiaram, Curtius l. 3. vocat Cidarim, verba ejus sunt; Cidarim Persæ Regium capitis vocabant in signe. Hinc Brissonius existimat, Tiaram, Cittarim seu Cidarim, Causiam seu Petasum, Pileum, Cyrbasiam, re quidem, quatenus caput tegunt, unum idemque esse.

esse, vocibus verò, vel à persona, vel à figura, aut forma, esse distincta. Quæ ratio etiam à Germanis videtur observata fuisse, qui generale tegmentum capitis efferunt, ein Hut. Specificè à figura & aliis rebus, hoher oder niderer addunt. Ein Haarbhut/ ein Schaubhut/ Schirmhut/ Schatt- hut oder Strohhut. &c. De forma pilei vid. Hieroglyph. loh. Pier. l. 40.

§. 7. Erat *Galerus* proprium Deorum, unde Mercurius Galero depingitur alato: hinc apud *Plaut. in prologo Amph.* sic de seipso loquens introducit: *Ego has habeo hic usq; in petaso pinnulas.* Pileati etiam erant Lares Foci custodes.

Galerus Deorum propriū.

§. 8. *Purpureo Galero* Sacerdotes Phrygiæ utebantur cùm sacrascerent. Unde illud *Virgil. l. 3. Æneid.*

Sacerdotum propria.

*Et positis aris jam vota in littore solves:
Purpureo velare comas adopertus amictu:
Ne qua inter sanctos ignes in honore Deorum
Hostilis facies occurrat, & omnia turbes.*

Eteodem libro 3.

Et capita ante aras Phrygio velamur amictu.

Ubi Poëta attingit morem Romanorum & Græcorum, qui ante ipsos velatis capitibus sacrificabant. Hinc *Plaut. Amph. Act. 5. scen. 1.* invocat Deos immortales, ut sibi auxilium ferant, manibus puris, capite operto. Et *Curcul:* Quis hic est, qui operto capite Æsculapium salutat? Aliàs consuetudo apud Romanos obtinuit, ut aperto semper capite incederent præter quinq; tempora, in quibus jus habebant regendi: Nempe inter sacra, ludos, Saturnalia, peregrinationem & militiam. Hinc Festo die & si æstu laboraret, flamen, filo dempto, pileum sumebat; tunc enim filo ligasse caput, non satis erat. Quippe celebri die flaminem sine pileo esse non convenit: Unde alii tam pileamines à pileo, quàm flamines à filo, dictas esse putant. Inter reliquos tamen flamines, summus, Dialis dictus, qui semper Jovi sacra faciebat, solus *Albogalero* insignis erat, quem nisi ex ovis albæ tergore Jovi immolata fieri non decebat, ut eo insignis reliquis conspicuus foret. Plura vid. apud *Rosin. Antiquit. Roman. l. 3. cap. 15. & 16.*

Alex. ab Alc.
in Genial. di-
er. l. 6. c. 12.
Pier. hierogl.
l. 40. p. 294.

Regium insignis.

§. 9. Quod erat *lituus* auguribus, *paludamentum* Imperatoribus, *diadema* Regibus, id Pontificibus Romanis erat *Galerus*. Vid. de his *Apul. Apol. l. 1. Cicer. l. 1. de Divinat. Plutarch. in Romul. Gell. l. 5. c. 8. Macrob. l. 6. Saturn. c. 8. Salmasius in Exerc. Plin. p. 555. seq.*

Nobilitatis insigne.

§. 10. Apud Græcos *Pileus Nobilitatis* insigne fuit, unde *Ulysses* quoque pileatus cernitur, quod magna ab utroque parente nobilitas ei obtigisset. Nam apud *Ovidium* eam ita opergit in *Ajacem*:

*Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco: Sed enim qui retulit Ajax,
Esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis author
Iuppiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater est, Acrisius illi,
Iuppiter huic: neque in his quisquam damnatus &
exul.*

*Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus est in utroque parente.*

Quia autem *Hippocrates* genus ducebat ab *Hercule* & *Esculapio*, quod *Senatus Atheniensis* testatus est publicis monumentis, ob nobilitatem in multis imaginibus ostenditur pileatus. Quamvis alii ob capitis imbecillitatem id fieri perhibeant: alii autem significanter id ab eo factum volunt, nimirum quod principem rationalis animæ sedem probe munitam & contentam esse oporteat, & quod etiam sanitatis tempore ea quæ lædere possunt, cavere debeamus: More Romanorum, qui pileo tegebant caput sanitatis tempore, quod factum erat ad modulum capitis, caputque undique premebat. Plura vid. apud *Soranum* in *vita Hippocr.*

*Salmasius l. c.
p. 1289.*

Gravitationis & Virtutis insigne.

§. 11. Erat quoque *Pileus* signum *Gravitationis* & *spectata virtutis*. Quam enim auctoritatem *Corona Imperatoribus*, sicut patet exemplo *Bonifacii VII.* Pontificis, qui cum gravitate & auctoritate locuturus ad populum, ense accinctus & coronâ imperiali coronatus in publicum prodiit, proclamans;

Ego sum Caesar & Pontifex: hanc Doctoribus conciliat Pileus, Erasm. Adag. Chil. 2. cent. 1.
Hinc fluxit mos, ut qui Doctoris Magistrive titulo decorantur, Chil. 2. cent. 1.
tanquam spectatæ virtutis Viri, pileum accipiant. 27.

§. 12. Docentium etiam, tum in Scholis, tum in templis, Docentium
& conciones habentium, insigne erat *Pileus vel. Galerius*, aut insigni
ejus loco *Galea*. Quare *Amasi*, dum concionabatur *Galea* pro
regali ornamento data est. Quo insigni & docentium ac sa-
cerdotum dignitas, & Officii eorum eminentia denotabatur.
Unde *Servius in 8. Æneid. scribit*: *Verum diebus festis filio depo-*
sito, pilea necesse erat sumere flamines, quæ secundum alios ad
ostendendam Sacerdotij eminentiam sunt reperta: sicut columnæ
mortuis nobilibus superponuntur ad ostendendum eorum culmen:
Alij dicunt ad eminentiam dignitatis:

§. 13. Denique insigne libertatis fuit, tum Privata, tum Libertatis:
Publica. *Privata*, ubi in templo *Feroniæ Campaniæ Nym-* insigni.
phæ, & libertorum Deæ, servi raso capite, *pileum libertatis signū*
accipiebant, & pileati sequebantur Patronos. Unde prover-
bium natum: *ad Pileum vocare*. Servus apud *Plaut. in Am-*
phitr. exoptat: *Vtinam illæ faxit Iupiter, ut raso capite portem*
pileum! Hinc deductus mos, quem hodie observant Nobiles
& Potentes, donantes servos, loco pilei, jure gestandi arma,
quod nostra lingua dicitur *wehrhafft machen*. Publica, Appian. l. 2.
ut quando *Cassius, Brutus, & conjuratis Casare interfecto pile-* bellor. civil.
um lanceæ imposuerunt. Aut mortuo *Nerone* plebs univer- Aur. Vict. in
sa pileis capite tecto exultavit. Sic devicto morbo, exultat Me- Nerone.
dicus liberator, exultat etiam æger à morbo liberatus. Quare
nulli magis debetur liberatoris titulus, quàm illi Medico, in-
quit *Pierius l. 40. Hieroglyphi*, qui multa mortalium corpora
infinitis morbis obnoxia liberavit, & bonæ restituit valetudini.

§. 14. Quæ hætenus allata sunt, docent. Medicum ab Applicatio
omni levitate debere esse alienum, ut majorem auctoritatem ad Medicum.
sibi conciliare queat apud ægrotos & illorum ministros: hæc Melch. Sebiz,
ratione morigeros & obediētes eos sibi in præscriptione diæ- in Embl. Spe-
tæ ac pharmacæ reddat. Neque enim satis est Medicum suum cul. Medic.
fecisse officium, nisi & ægrotus suum, suum quoq; adstantes faci- explic.
aut, sinque externa rite comparata. Sic quoque esse instru- Galen. in 6.
tum illum significat, ut non solum medicinam facitare, sed Epid. Com. 4.
Hippoc. aph.
et ean- 1. sect. 1.

& eandem docere ac profiteri possit, exinde quippe audiet, dulcis *Triumphator, Liberator, Devictor & Debellator* morborum.

CAPUT III. *De Barba Æsculapij.*

§. I.

Æsculapius
benè barbat9
Lucian. in Io-
ve Tragœd.

A Pud solos Sicyonios, tradente Pausan. simulacrum Æsculapij
visitur imberbe ex auro & ebore confectum; cæteris in ima-
ginibus semper habetur barbatus, *barba* tamen non brevi aut
rara, sed *propensa & philosophica densitatis boniq; ponderis*. Quæ
densitas & auri pondus affecere Dionysium Tyrannum, ut eam au-
ferri juberet: quod affirmaret, non convenire patrem Apollin-
em imberbem, filium verò barbatus conspicui, ut est apud Ci-
cer. l. 3. de nat. Deor. & Valer. Max. l. 1. c. 1. Lactant. l. 2. cap. 4.
Arnob. l. 6. Ælian. var. histor. l. 1. c. 20. Quod autem Apollo
imberbis ostentatur, inde factum, dicit Pierius l. 32. Hieroglyph.
quia ille verum autor viridi semper fruitur juvenia; Verùm omnia
quæcunq; generantur, in senium ocus aut serius vergunt.

Etymologia.

§. 2. Græcè vocatur *παργον & γένεσις*, latine *barba, bar-
bitium*: Videturque barba, ab antiquo vocabulo *Baro* deducta,
quod virum significat. *Virorum enim barba est, non feminarum*.
ait Isidorus l. 11. Orig. c. 1. Stultè tamen alii putant à voce *Bar-
barus* deduci, quoniam illi prælongam barbam ferre consueve-
runt. Primigenium ergo potiùs nomen esse credimus, quod à
nullo alio, ab ipso verò plura alia deriventur. Ab hujus enim
præsentia *Barbati* dicuntur; ut hic *Æsculapius*, & alibi *Magna-
tes*, inter quos *Eberhardus primus Dux Würtembergenfis, & Ioso-
phus Marchio Brandenburgicus*, enumerantur: Ab absentia verò
imberbes, ut hic *Apollo*.

Analogica
acceptio.

D. Melch. Sc-
biz. disp. de
Pil. 2. Probl.
94. Beroald.
in Comm. ad
Apulej. l. XI.

§. 3. Non solum autem hominibus tribuitur barba, sed
etiam brutis: & non solum *Quadrupedibus*, hircis potissimum
& capris, sed etiam *avibus*, Gallis Gallinaceis, atq; *piscibus*, ut
Mullis seu Barbis, à *carnosis cirris barba modo dependentibus*.
Tribuitur & *Plantis* quibusdam, v. gr. *Tragopogo*, cujus herba
usul

alus in acetariis alibi frequentissimus existit; herbam hanc alii *barbam petra* vocant; in Gallia Transpadana *barbula hircina* dicitur; ad Græcorum similitudinem, τράγος quippe hircus, τράγος barba est. Est & *uva-barbata*: Barba item *iovis*, quæ est Cytisus incanus Creticus: ut & *Barba Capra*, alio nomine *Ulmaria seu regina prati*, Denique Plantula illa, quæ *Pimpinella sanguisorba minor*, à Germanis Herrgottsbârtlein appellatur, ob hirsuta capitula. Sed hæc ἀναλογικῶς duntaxat barbata vocantur.

§. 4. Circa eruptionem barbæ notandum, eam non uno eodemq; tempore exire, sed pro temporamentorum diversitate in hoc citius, in altero tardius, id in calidioris, hoc in frigidioris naturæ constitutis. Tempus tamen universale, constituitur à Medicis & Physicis, inter Pueritiam & Iuventutem, ab anno plevinque XVIII.

§. 5. Prodiens barba è latebris suis ornamento est Viris & Adolescentibus: sicut enim pili caput ornant præsentem, absentes dedecorant; juxta illud Poëtæ:

*Turpe pecus mutilum turpis sine cramine campus,
Vt sine fronde frutex, sic sine crine caput.*

Ita & barba mentum virile. Ridiculum namque est, fœminam esse barbatam, contrà verò virum esse imberbem, mentumque habere, & genas pilorum expertes, deforme: Venerabilis autem magis mas apparet, inquit Galenus l. II, us. part. c. 14. si atatis progressu pili pulchrè labiis & mento circumfundantur. Hinc Germani senem barbatum vocant, ein schöner alter fluger vnd verständiger Mann. Iuvenem imberbem, ein jung Lappen. oder Milchmaul, das noch nicht unter den Alten mit einreden soll.

§. 6. Non tamen ornamento saltem est barba prodiens, sed etiam signo, unà quasi cum barba crescente crescere & iudicium seu rationem & rerum experientiam; Quare ad hanc atatem progressi demum officiis publicis præesse, eaque negotia obire incipiunt, quibus prioribus annis indigni censebantur.

§. 7. Ad roboris quoque, Virilitatis, & maturitatis ad procreationem, significationem à natura viris est concessa. Unde Diogenes.

Rationis
signum.

Virilitatis
signum.

Diogenes.

Diogenes dicebat, se idèd *barbam* gestare, ut *virum* se esse subin-
de recordaretur.

Dignitas c. 9.

2. Reg. c. 9.
Pierius l. 32.
Hieroglyph.

§. 8. Magno etiam in honore & dignitate habebatur apud veteres *barba*. Hinc *Cynicus* apud *Lucianum*, tam deformem putat esse, ornamentum *barbæ* auferre viro, quàm *Leoni* jubas detotidire. Sic *Legati* *Davidis* summâ credebantur affe-
cti ignominia, quod *Rex Ammonitarum* non solum vestes eorum ad medias usq; nates, ita ut neque ferenda amplius tegere possent, præciderit, verùm etiam curârit, ut dimidia pars *barba* rescaretur, quo altera duntaxat faciei pars esset barbata, altera verò imberbis, & consequenter valdè deformis, ac intuentibus ridicula. Quanto in honore habuerint *barbam*, colligere est ex hoc, quòd *Diis* primitias ejus offerre soliti sunt. *Thesæi* enim exemplo, qui primus *Delpis* anteriorem capillum dedicavit, scribit *Alex.* ab *Alexandro Genial.* diæ. c. 18. l. 5. *Athenienses* juvenes cum ex *ephebis* excessissent, anteriorem comam *Phæbo* & *Æsculapio* aut *Libero* obtulerant primitias: Postea *Romani* adolescentes magna indolu, prima lanuginis *barbam* *Diis* consecrare usurpârunt. Cui consentit *Suetonius* in *Nero*: c. 12. *Gymnico* sic scribens, quod in septis edebat, inter *Buthysæ* apparatus, *barbam* primam *Nero* posuit, conditam in auream pyxidem & pretiosissimis margaritis adornatam *Capitolino Iovi* consecravit. Et *Dion.* in *Nero*: Post hæc celebravit festa alterius generis, quæ dicuntur *Iuvenalia*: hæc propter *barbam* ejus, quæ tum primùm rasa fuerat, facta sunt: cujus pilos in spheram auream coniectos, *Iovi Capitolino* consecravit.

Applicatio
ad Medicum.
Medicus sit
expertus,

§. 9. Indigitat ergò *barba* ad eam jam ætatem pervenisse debere Medicum, ut experientiam, velut alterum *Medicine* crux, sibi comparârit. Eo enim desiderato, Medicum claudicare est necesse: quantumvis crux alterum, ipsi videlicet ratio, illi addit. Unde *Hippocrates* usum & experientiam egregium διδασκαλῆιον libr. de flat. appellat. & l. de artic. requirit à Medico multarum rerum usum, dicens, πολλῶν γὰρ ἡμπερὶον δεῖ εἶναι ἰατρὸν, Multarum enim rerum usum oportet habere Medicum. Et *Ianus Damascenus Aphor.* 88. vult, ut ægrotus Medicum eligat fidelem & expertum, eoque diu utatur. Et *aphor.* 103. nulli, inquit, credendum est, quantumvis literato Medico, nisi ætatem habenti.

habenti & experto. Denique *aphor.* 48. asseverare minimè dubitat, Medicos illiteratos, rerum imperitos & adolescentes ut plurimum homicidas esse. Sed cùm *experientia sit difficilis*, juxta *Hippocrat. sect. 1. aphor. 1.* Non facile nisi in senem aut provectioris ætatis hominem cadit; qualem *Apulejus Metam. l. 5.* vocat, *senectutis prolixa beneficio multis experimentis instructum*. Seris enim, *inquit Ovidius*, venit usque ab annis prudentia, Et in antiquis; ait *Iob. c. 12.* est sapientia, & in multo tempore prudentia: eò quòd prudentia acquiratur experientiâ; experientia autem longo demum tempore, scil. post diuturnam rerum singularium tractationem comparetur. Itaque huc respiciunt, *inquit Meibom.* Poëtæ, quando ducibus suis *Medicos adjungunt senes*; ut quando *Æneæ apud Virgil. Æn. 12.* præstò est *longævus Iapis*, Hannibali *apud Silium Ital. l. 5.* *Synalus senior*.

CAPUT IV. De Pallio Æsculapj.

§. 1.

NON solum autem *Pileatus* aut *Barbatus*, sed & *Palliatus* cernitur *Æsculapius*, prout Virum apud Græcos celebrem honestumque decebat. Quod enim *Toga* (à tegendo dicta) erat Romanis, id *Pallium* (sic dictum, quia palàm gestatur, aut quia reliquas vestes totumque corpus palliat, ab inusitato verbo pallio, quod est tegeo) Græcis; unde *Palliati* dicuntur pallio induti, sicut *rogati à toga*; item *palliatæ comœdia*, quæ scriptæ sunt secundùm ritus & habitus Græcorum Palliatorum.

§. 2. Et quia totum reliquum corpus, & cæteræ vestes pallio tegebantur, aut saltem ita comparatum erat, ut quæ oculis submòvenda tegi possent, *Pudoris & Castitatis* insigne habebatur; sicut *Palla* mulierum, quâ indutæ dicebantur castæ ac honestæ mulieres: Et *stola* apud Romanas Matronas castas, quâ non aliter utebantur, quàm viri *Tunicâ*. Quod tamen non omnibus æquè conveniebat, sed tantùm primariis; Hinc *mulier stolata* pro honestiore, locuplete ac primariâ; *Togata* verò pro plebeja & minoris dignitatis, imò, quia solæ ancillæ & impudicæ

Pudoris & Castitatis insigne.

Statius l. 7. Theb.

puđicæ omnes eâ utebantur, pro meretrice seu projectæ pudoris fœmina, & pro prostibulo, usurpatur. Ex hac causa, si cui impudicitiam exprobrare mens erat, togam muliebrem induisse dicebatur. Apud *Martialem Pudor solatus* dicitur, qui honestiores matronas maximè decet. Plura de hisce vestimentorum generibus & usu legantur apud *Aldum Manut.* l. 2. *de quasit. per Epistol. Epist.* 2. *Rosin. Antiq. Rom.* l. 5. c. 32. & seqq.

Illustrium
Virorum
proprium.

§. 3. Non tamen cuivis sine discrimine licebat *sumere pallium*, sed tantum *Viris iug. illustribus & insignioribus*, non servis, non infamibus: Eodem modo, quo apud Romanos, præter solos Viros, ut & ingenuos puerosq; nobiles, *Togam virilem & prætextam purpuram*, ut ex purpuræ rubore ingenuitatis pudore regerentur, nemo gestabat. Eâdem quoque Magistratus Urbani, & Sacerdotes, & Senatores in diebus festis utebantur. Hinc prætextati dicti sunt, qui in ætate essent prætextata, i. e. puerili & Magistratu: id tamen observandum, eas qualitate clavi fuisse distinctas. *Vid. Rosin. antiq. Rom.* l. 5. c. 33. Infamibus eandem, quibus aqua & igni interdictum, gestare non licuit, asserente *Plin. lib. Epist.* 4. Insignioribus autem & honestioribus propriam fuisse togam, mutatio illa Reipubl. sub Augusto facta satis docet, ubi Republ. & Imperio labente, toga, quæ olim civibus necessaria erat, apud paucos & non nisi honestiores remansit, vulgus autem spretâ eâ abiit ad penulas, lacernas aut tunicas. *Consulatur Sueton.* c. 40. *Iust. Lips.* l. 1. *Elect.* c. 13.

Philosophorum proprium.
Beroaldi ad
lib. XI. Apuleji.
Agell. l. 9.
c. 2.

§. 4. Sicut Barbam alere prolixam, ita & *Pallium* gestare *Philosophi* solebant. Quare *Herodes Atticus* apud *Gellium* quendam barbatus barbâ usque ad pubem porrectâ, palliatumque (qui ex eo habitu philosophus videri volebat) ita taxavit: *Video barbam & pallium, Philosophum non video.* Convenienter dictum, quippe non omnis barbatus est sanctus, non omnis discalceatus integer, denique non omnis cum sacerdotali veste sacerdos: cum sæpè sub tali habitu flagitiosissimi nequissimiq; delitescant; de quibus dici potest, *dolosi homines, dolosa vestimenta.*

Medicorum
habitus.

§. 5. *Pallium* verò peculiariter olim *habitu* fuisse *Medicorum*, cum *Meibom.* l. c. ex multis colligimus. *Albrius Philosophus lib. de Deor. imag.* ubi de *Æsculapio* agit, *ejus imago.* inquit.

inquit, erat homo quidam cum barba valdè prolixa, indutus habitu Medici. Eum Medici habitum Virgilius & Statius vocant *Pæonium*, à *Pæone* Medico Deorum. Habitus autem hic, fuit *pallium*, ut Cap. I. diximus. Quod si Clementi Alexandrino fides habenda, Medici eam ob causam Ægyptiis dicti fuerunt *ασοφοι*, seu *palliolati*, aut *pallium gestantes*: quo loco etiam *pallium* morosius ordinatum Æsculapio tribuit; quod & *Tertullianus* facit l. IV. de *pallio*. Medicinam enim facturi aut opus aliquod aggressuri, *pallium* retorquentes, se succingebant, ne cui id ipsis esset impedimento. Unde *Virgil.* l. 6. Japidem Æneam curaturum ita introducit

Æneid. 12.
Stat. Sylv. l. 1.
Strom, 1, VI.

ille retorto

Pæonium in morem senior succinctus amictu:

Ubi per *retortum amictum* indicat Medicis olim longam fuisse vestem. Quo spectat id *Ovid.* l. VII. *Metam.* f. 11. de *Medea*, Medicinæ perita, & *Medicamina* collectura, quibus *Æsonem* rejuvenescere faceret; *Egreditur rectis vestes induta recinctas.* De *Synalo* Annibalis Medico, *Silius Ital.* l. V.

Intortos de more accinctus amictus.

§. 6. Quod Capite precedente de *Barbâ* dictum, idem ferè hîc se offert in consideratione *Pallij* sive *Vestis Medici*; indicat enim *Pallium*, ad eam jam ætatem pervenisse Medicum debere, in quâ & ratio & experientia maximè vigeat, ut in virili accidit: Quod citiùs autem hæc adipiscatur ad *Philosophiam* applicare animum necesse habet; Hâc quippe adjutus facilè ad veritatis fundum descendet, ut quæ vera quæque falsa sint, dignoscere possit. Quapropter sapientiam i. e. *Philosophiam*, inquit *Hippocrates* lib. de orn. decent. ad *Medicinam*, & hanc ad illam transferre oportet. Medicus enim *Philosophus*, est Deo equalis. Neque enim multa est inter ipsas differentia. Videatur etiam *Galen.* in lib. quod optimus Medicus idem sit & *Philosophus*. Ubi tamen per *Philosophum* intelligimus, non eum, qui de infinito vacuo, & id genus innumeris aliis disputat, quæ loquacibus hominibus garrendi materiam subministrant, & ingenia juvenilia contentione & curiositate enervant, qualem *Galenus* vocat *Philosophum in angulo sedentem*, quia domi & in

Applicatio
ad Medicum.
Ratio & Experientia
vigeat in Medico.
Sit Philosophus.

Fuchf. in
Comm. ad
Gal. l. 3. de
loc. labor.

Argent.
Comm. 1. ad
Galen. art.
Med.

Vestitus Me-
dici.
Hip. de Ele-
gant.
Gal. 6. Epid.
sect. 4. com. 9.
Hipp. 1. de
Medico.
Castitas.

locis secretioribus iste rerum contemplationibus indulget, quorum tamen in vitâ humanâ vel nullus, vel exiguus admodum est usus: Sed eum, qui naturam corporis humani diligenter explorat, ac proinde in *Logicis*, ut inde ratiocinandi methodum, & in *Physicis*, ut rerum naturalium peritiam adipiscatur, bene sit versatus, ne facilè à vero aberret; hoc tamen discrimine, ut ea non consideret propter se & veritatem, qui finis est scientiæ; sed propter opus, ut scilicet mederi possit, nempe quomodo sanitas præfens sit conservanda, & amissa recuperanda. Juxta illud, ubi desinit Philosophus, ibi incipit Medicus.

§. 7. *Castitatis* quoque admonetur Medicus per pallium, & *εὐχρηστώνης*, vestitusq; decori; qui, ut Hippocrates monet, non tam ad superfluam curiositatem, quàm optimam estimationem & animi moderationem sit comparatus; neque plus justo sumptuosus, ut arrogantiam præ se ferat, neque nimium vilis, aut sordidus. Quarit enim ager, non quod visui ardeat, sed quod prodest. Cùm verò cum mulieribus nuptis & innuptis assidua sæpè sit Medico consuetudo, & res ipsi multùm occurrant pretiosæ, in his omnibus temperantem esse oportet: prout Hippocrates in jure jurando monet; *Castam*, scribens, & ab omni scelere puram, tùm artem, tùm vitam præstabo: Et quascunq; ades ingressus fuero, ad agrotantium ingrediar salutem, alienus ab omni injuriâ voluntaria & corruptela, cùm aliàs, tùm præsertim rei venerea, in corporibus mulierum &c.

CAP. V. De Baculo *Æsculapij*.

§. 1.

Baculus
Æsculapij.
Ovid. *Metam.*
l. 15.
Alex. ab Alex.
in *Genial. di-*
er. l. 1. c. 28.
Pier. *Hieroglyph.*
l. 1. 29.

Quo magis autem adnotaretur, quanti facienda sit Medicina ac Medicus, dicatus etiam ei est *Baculus*, isque notissus sive *agressus* circumvolutus serpente; eo modo, quo exterorum Regum sceptrâ in summo ciconiam, in imo hippopotamum habebant: quo argumento Regem iustitiâ obsequi debere, atq; feritatem & indomitas libidines, ne ira defeviat, emollire significabant: Quod ciconia summa pietatis, hippopotamus violentissimum foret animal.

§. 2. Regius

§. 2. Regius proinde est habitus *Æsculapio* à priscis assignatus; Artemidorus enim definiens regium ornatum, ait, *τιτ' ἐστὶ, διάδημα, καὶ σκήπτρον, καὶ ἀλλεργίς*, h. e. Diadema, & sceptrum, & purpura. Sceptri autem loco fuisse vel id indicare potest, quod *Lucius in floridis* scribit, *peram & baculum Philosophis Cynicis hoc esse, quod Regibus diadema, quod Pontificibus galerus*. Unde *Diogenes* baculo vice sceptri gloriabatur. Neque enim ubivis locorum Reges scepra gestabant, sed pro diversitate gentium, variabant quoque insignia Majestatis. Lydia namque Reges, *sceptri loco habuerunt securim*. Romanis verò Regibus *lituus* cuspidem incurva, qui etiam virga auguralis erat, *sceptri loco* est habitus. Qua de re cons. *Liv. l. I. decad. I. Agell. l. 5. c. 8. Macrobi. Saturnal. l. 6. c. 8. Rosin. Antiq. Roman. l. 10. cap. 29.*

Regium insigne,
Artem. l. 2. c. 3

Plutarchi
probl. c. 158.
Cicer. l. 1.
de Divinit.

§. 3. Non tamen omni tempore veteres scepra gestabant, (exceptis Babyloniis, qui tanto studio scepra prosequuti sunt, ut extra domum sine sceptro prodire aut conspici nefas ducerent) sed ferè saltem cum jura populis dabant: Sic enim *Apollon. l. 4. Arg. de Alcinoò* scribit.

Imperantiũ
propriũ.
Herodot. l. 1.

ἐκ τῶν χειρῶν

Σκῆπτρον ἔχεν χρυσοῖο δικαστόλον, ὃ ὑπὸ πολλοῖς
Ἰδέας ἀνὰ ἄστυ διακρίνοιντο δέμους.

Vbi ipse manu tenebat aureum sceptrum ad judicium, sub quo multi aqua per urbem dijudicabant jura. Hinc summè venerabantur tum sceptrum ipsum, tum eos qui dirigebant scepra; juxta illud *Iasonis* adversus *Peliam* Regem; Nec verò angunt me hac domum tuam valdè amplificanti: Sed sceptrum Monarchicum, & solium, cui olim *Certheides* insidens equestribus populis dirigebat jura. Sciebat enim Regibus longas esse manus, eorumque sceptrum valere adversus insultantes, quare nil audebat movere. Baculum autem defensionis loco fuisse, argumento est illud: *Psalm. 2. Virgâ ferreâ*, h. e. sceptro ferreo, confringes eos, virga namque in sacris sæpè ponitur pro sceptro. Vel id *Cleomenis Atheniensium* ducis, qui cum propter omnium in se odium infans est effectus, baculo se adversus insultantes muniverit.

Pindar. Pyth.
od. 4.

Pier. Hiero.
glyph. l. 4.

Medicorum
imperandi
potestas.

§. 4. *Baculus* ergò primùm *imperandi potestatem* innuit, quam Medicus in ægros, adstantes, artisque ministros, Pharmacopœos, Chirurgos, barbitonfores, scarificatores, rithomos & alios habet. *Galenus* enim libro *an ars ὑγίειν ad Medicinam pertineat?* cap. 44. scribit, Medicinam & maximè partem ejus ὑγίειν καὶ θεραπευτικὴν, artibus aliis, veluti quandam architectonicam ac principem præesse: præcipiendo, non quidem quid, aut quibus organis operari debeant, sed quomodo agere tenèantur, ut præsens sanitas conservetur, & amissa restituatur. Et *Plinius* l. 24. c. 1. Medicinam tantam habere potestatem asserit, ut artium unam Imperatoribus imperare dicat.

Medicinæ
dignitas

§. 5. Deinde idem baculus, dextrâ manu ab *Æsculapio* gestatus, in memoriam nobis revocat, *Medicæ artis dignitatem* atque *excellentiam* tantam esse, ut Reges & Principes, qui sceptra gestare solent, eam colere, augere, exercere, magnoque in honore habere, non fuerint dedignati. Id quod exemplis *Constantini IV.* Pogonati, Imperatoris Constantinopolitani, *Evachi*, Regis Indiæ, *Jubæ*, Regis Mauritanix, *Zamolxidos*, Regis Thraciæ, aliorumque plurimorum, quorum nomina silentio involvimus, demonstrari potest: Longum tamen catalogum horum reperire licet apud *Tiraquellum de Nobilit.* c. 31. Ubi & refert nec *Angelus*, nec *Sanctus* & *Apostolus*, imò nec *Lebaya* vel *Salvatori* nostro displicuisse, vel Medicis se æquiparare, vel eandem artem facitare. Hinc apparet, quantum à veritatis viâ recedant illi, qui artem medicam servilem, & primos medicos servos faciunt, quam sententiam acerrimè defendit *Rossinus*, & pro eadem sententiâ allegati ab eo authores, tum historici, tum Jcti. *Tiraquellus* verò l. c. ut his subtilior ac Medicorum fautor videatur, scribit, & *servos liberalibus artibus erudiri posse*, quod multis illustrat exemplis: sed his ipsis apertè prodit mentem suam. Quia tamen opinio hæc jamdudum satis est refutata, velut ab *Obicio in lib. de dignit. Medici*, & *Berneggero*, aliisque; idè hîc non erimus prolixi: id tamen dicere placet, I. eos confundere primam Medicorum ætatem, cum servorum ætate. II. Abuti nomine *Medici*, servi enim illi non fuere *Medici*, nisi quis *tonsores* & *Medicum*, vel

Non est ser-
vilis ars.

Antiq. Rom.
l. 2. c. 17.

ad Sucton.
Cæf. c. 42.
Iul. Alexand.
de Medic.
l. 2. p. 177.

vel *rabulam* & *Ictum* eosdem putet, sed *latroleptæ* ac *Medicæstri*, quales hodie sunt *Empyrici*, *Pseudomedici*, *balneatores*, *fabri* &c. qui si interrogantur, utrum & à quibus artem didicerint? non verentur respondere se non didicisse, sed invenisse, scil. ex receptis seu schedis *Doctorum* in taberna medicamentaria; verum hoc eorum *invenire* potius vocares *furari*, & eos *idiotas*, *Medicos*, non nisi cum adjectione literæ *R.* inter *E.* & *D.* III. Obstant dignitates, præminentie, immunitates & privilegia *Medicis* concessa in *Jure*, quod servos rejicit, ut patet in *l. inter eos. §. ult. ff. ex quib. caus. maj. & in leg. si duas. §. Grammatici. & l. Sed & reprobari. ff. de excu. tut. & in l. ult. ff. de muner. & honor. & in l. 2. C. qui non ob long. temp. præscr. & in l. 1. C. de decr. decur. l. 1. & in l. 10. & in l. *Medicos.* & in l. *Archiatri. &c.**

§. 6. *Dicatus quoque Aesculapio est baculus, quia Medicina est fulcimentum quasi vitæ humanae sensum labantis: Vires quippe, & per has sanitatem, conservare, est vitam conservare.* In *Sacris* etiam *baculum consolationis*, *auxilii* & *sustentationis* signum deprehendimus, juxta illud *Davidis Ps. 23. Virga tua & baculus tuus consolata sunt me.* Medicina
fulcimentum
vitæ.
Galen. l. 9.
meth. c. 10.

§. 7. *Baculus autem fingeatur nodosus, ut & artis Medicae difficultas, & curarum quæ gerendæ, gravitas, & morborum, causarum morbificarum ac symptomatum, quæ curandæ, multitudo; & remedium, quibus in curatione utendum, copia; & circumstantiarum, quarum in praxi diligens habenda est ratio, varietas, Medicinae additis constitueretur ob oculos.* Quo respicit *Hippocras. noster aphor. 1. sect. 1. Vita, inquit, brevis, ars longa, judicium difficile.* Valdè itaque hallucinantur *Methodicæ sectæ defensores*, qui tam difficilem artem intra sex mensium spatium totam promptissimè perdisci posse asserunt, & à solis pathematis remedii indicationem petunt; affirmantes, laborantem locum ad curationis indicationem nihil prodesse, neque etiam ætatem, neque tempus, neque regionem, neque virium ægrotantis inspectionem, vel naturæ, vel ipsius habitus, neque consuetudinem, neque dissectionem. Sed de his hoc judicium fert *Laurentius Fries in dem Spiegel der Arzney/* *solche, inquit, Methodici wissen nicht/ was salt oder* Methodici
taxantur.
Fuchs instit.
med. l. 1. c. 8.

oder warm ist. 2c. Ad hos proximè accedunt illi, qui promittunt intra anni ferè spatium se alios ad summum Medicinæ gradum diligenti informatione esse perducturos; Sed verendum est, ne Medici illi promittant Medicos, prætereaq; nihil. Hinc conqueritur eruditio vera, negligor à multis, curant mea semina pauci; nunc emitur magno, nil nisi scire nihil! Aber / was hüßte die Son/Tag/Reß und Brill/dem der kurrumb nit sehr will.

CAP. VI.

De Serpente baculo Æsculapij circumvoluto.

Serpens
Æsculapii.
Voss. de orig.
& progr. Ido-
lol. 1. 4. c. 52. 53.

Serpentis nomen generale est, multas serpentum species sub se comprehendens, ut *Draconem, viperam, aspidem, naticem, hamorrhoum, amphiphanam, Cerasten, Basiliscum, Ceciliam, &c.* His autem omnibus exclusis hujus loci intelligimus vulgare genus serpentis; id nempe *animal reptile, astutissimum, venenosum & homini infestum*, singulis annis exuvias suas bis exuens, verò scilicet & autumno, hyeme sub terra & præcipuè sub radicibus arborum (*Betulæ & Coryli*) sopitum quiescens. Genera & icones serpentium, cernere licet in appendice elegantissimi simul & doctissimi istius discursus Medico Philosophici, habitis à *D. Melchiore Sebizio, Præceptore nostro Venerando*, super casum adolescentis Argentoratensis mirabilem Ann. 1677. 3. April. qui à serpente est strangulatus.

Cur Æsculapio
serpens
tribuatur?
Opinio I.

§. 2. Quare autem serpens assignetur Æsculapio, variè explicatur ab Authoribus. *Hyginus in Astronomico*, de baculo & angue, ita in *Ophiugo* scribit: *Cum Æsculapius Glaucum congeretur sanare, inclusus quodam loco secreto, bacillum tenens manu, cum quid ageret, cogitaret, dicitur anguis ad baculum ejus arrepsisse: quem Æsculapius mente commotus interfecit, bacillo fugientem sapius feriens. Postea fertur alter anguis eodem venisse, ore ferens herbam, & in caput ejus imposuisse: quo facto, loco fugisse: quare Æsculapium usum esse herbâ eâdem, Glaucumq; revixisse; itaq; anguis in tutela Æsculapij esse dicitur. Alij existimant idèd fieri, quia Æsculapius sub forma serpentis pluribus in locis colebatur, & sub eâdem formâ Romæ apparuit.*

IL

Alj

Alij volunt, quia Sol, in quo ipse nascitur, quasi senectutem depouens, incipit à principio Arietis vires resumere, donec ad Cancrum perveniat, atque cum illo multa & herbarum & animalium genera vires resumunt. Hoc *alij*, tanquam salutis signum, *hieroglyphicis* exponentes, per anguem ipsum hominem ostendunt juventuti redditum, si vel de morbo aut aliâ aliquâ lue aut calamitate, squallorem atque maciem ope medicâ deposuerit, sitque validior redditus: Non aliter ac serpens vere & autumnno, postquam deposuit senectam. Hoc enim peculiare habent serpentes, cum locustis tamen & cancris marinis commune, præ cæteris animantibus, quod quotannis cutem vel cuticulam exteriorē, quæ etiam dicitur *spolium*, (græcè λεσπιδία inde parçemia) *senium*, *exuvia*, depouant. Modum exuendi describit *Tertullianus lib. de Pallio*. hoc modo: *Serpens quod sortitus est, convertit corium & avum, siquidem ut senium persentit, in angusta se stipat, pariterq; specum ingrediens, & ante egrediens, ab ipso statim limine erasus, exuvius ibidem relicti novum se explicat.* Sic & *Plinius: Anguis*, inquit, *hyberno situ membranâ corporis obductâ, sæniculi succo impedimentum illud exuit, nitidusq; vernat. Exuit autem à capite primum, nec celerius quàm uno die ac nocte replicans, ut extra fiat membrana, quod fuerat intus.* Quoniam autem *Æsculapius* præfuit divinationibus, *alij* idē factum putant, ut gerat serpentem, nam & ex ipsis auspicia captabantur: Mala, si serpens extis solennibus depastus, ut patet exemplo *Gracchi*, de cujus sacrificiis serpentes jecur edere, ipse autem à *Flavio* intermis occisus est. *Bona*, ubi serpens visus tantum inter sacrificandum, sed rursus intactus extis est elapsus, & hoc modo *Sylla* felicem victoriam indicavit serpens. *Alij*, quia plurima petuntur medicamenta à serpentibus, inter quæ tamen multa occurrunt fabulosa. Utimur autem I. serpentibus vel integris combustis, vel siccatis & pulverisatis, quale est *Bezoardicum animale simplex*, & quo fit *compositum*, quo remedio utitur *Vnzerus* ad Araneas vivas & P. non verò ad pestem curandam: Et horum usus esse potest *internus*. Usus *Externus*: *Pinguedo* emollit strumas, oculorum rubedini & maculis medetur, visum acuit, podagricos dolores mitigat. *Exuvia* usus principalis

III.

Com. Natal.
Mythol. l. 4.

c. 11.

IV.

Pier. hierogl.
l. 13.

Macrob. Saturn. l. 1 c. 20.
Plin. l. 29. c. 4.

Exuvia serpentis.

Natur. hist.
l. 8, c. 27.

Aristot. hist.
anim. l. 8, c. 17

V.

Liv. l. 5. dec. 3.
Val. Max. l. 11 c. 6.

Cic. l. 1, de
Divinat.

VI.

Schrœd. in
pharmac. l. 5.
class. 1. c. 33.
de peste p. 195
Plin. l. 29. c. 61

palis est ad partum difficiliorem promovendum, idque arcana virtute præstat, fœmori alligata, quidam volunt lumbis aut ventri. Plura petantur è *Plinio*, *Schrædero* & aliorum *Pharmacopœis*.

Quæstiones
de exuvia.

§. 3. Cùm hîc sapiùs mentio facta *exuvia serpentis*, placeat hic brevissimis apponere quæstiones de eadem motas à *Viro Nobiliss. & Excellentiss. D. Ioh. Alberto Sebizio*, Patrono, Promotore, ac Præceptore meo nullo non honoris titulo venerando, ac *Disputationis hujus Præside dexterrimo*, tùm apud sectionem solennem, habitam Anno 1669. circa finem Februar. in discursu elegantissimo de cuticulâ humanâ, tùm, in lectionibus publicis de *simplicibus medicamentis*. Prima erit:

*Cur senectam exuere dicantur, si quando
eam deponunt?*

Resp. Appellari cuticulam serpentum senectam per aliquam *ἀναρξίαν*. Quemadmodum enim senectus frigida est, sicca atque rugosa: pari ratione senecta sese habet serpentum, quæ progressu temporis siccior reddita, rugas contrahit, & indurefcit.

*II. Cur tantùm serpentes abjiciant
cuticulam?*

Resp. Fieri hoc propter frigiditatem & siccitatem ejus. Nam cùm serpentes sint animalia frigida: semperque siccior hæc evadat senecta, decuit omninò illam abjici, ne durior, densior, crassiorque evaderet, atque sic tùm cutis subjæctæ sensum hebetaret, tùm motum eorum, quem per spiras agunt flexus, progressu temporis impediret.

*III. Cur eam quotannis bis deponant,
Vere scil. & Autumno?*

Resp. Binis vicibus in anno deponere senectam serpentes, quodd duplex causa concurrat & accedat ad indurandam, & siccandam cuticulam, frigus scil. hyemis & siccitas æstatis: idcircoque

ideoque Vere & Autumno eam exuunt: Vere quidem propter frigus hyemis, quod præcessit, & induravit, tùm etiam propter necessarium motum ac flexum, quem totâ æstate debent obire. Autumno autem tùm propter siccitatem squaloremque æstatis, qui præcessit & induravit, tùm propter circumplicationem, in quâ tota hyeme consistunt, quæ requirit totius corporis flexibilitatem, ut se latibulis sepiant, & contingant sese, conjunganturque mutuo partes.

IV. Cur id operis unius diei spatio perficiant?

Resp. Unicâ die ac nocte exuere cuticulam, quia naturæ instinctu properant, ne cùm in deponenda senecta sint occupati, aut alimenti defectu laborent, aut in eare irretiti, noxia vitare non valeant.

V. Cur à capite incipiant?

Resp. 1. Tùm quia capiti tenacissimè adhæret. 2. Tùm ob figuram capitis, quæ difficiliorem reddit detractiōnem. Tùm 3. quia hac ratione citiùs sese expediunt. Nam exuto capite, reliqua cuticula facilè & citò sequitur. Quod si contrâ fieret, h. e. à cauda ordirentur, accideret omninò, ut universa cuticula ad caput & oculos circumplicaretur, & suffulta colligeretur, neque facilè ab ea extricaretur, idque cum effatu digna visionis noxa. Huc accedit, quoniam cùm moventur antrosum, & vicinis niti debeant corporibus, opus est, ut hoc in negotio adjuventur, sic enim res non succederet, si à cauda inciperent: itaque sese juvare non possent, cùm retrorsum naturaliter non moveantur.

§. 4. Præter allata hætenus de *Serpente Æsculapj*, tria adhuc occurrunt, Medico à serpentibus mutuanda. I. *Prudentia*, de qua Salvator noster ipse testatur, cùm præcipit, quod simplices debeamus esse, ut columbæ, prudentes autem ut serpentes. Insidiis enim petiti serpentes, & verberibus excepti, totum quidem corpus verberanti obijciunt, at caput solummodo occultant,

Prudentia
serpentum.
D. Melch. Sc.
biz. in Explic.
Emblem.
Spec. Medic.

Amor. occultant, quoniam eo illaeso, inflictae plagas facile sanant.
 II. *Amor* in ova sua, de quo Naturæ speculatores tradunt, adeo flagrantem illum esse, ut etiam in ignem coniecta matrem ad se pelliceant, si odorem eorum perceperint. III. *Providentia* eorum, quæ exinde elucet, quod imminensem pestem, terræ motum, aëris salubritatem, frugumque & fructuum uberitatem præsentire dicuntur.

Medicus sit prudens. Gal. 8. meth. c. 9. §. 5. Itaque Medicus serpentem imitari debet *Prudentiâ*, ut nimirum consulat & agat ea, quæ ad recuperandam ægri sanitatem sunt utilia & necessaria. Hoc autem præstat, si nihil cæco quodam impetu, ausu temerario præscribat, sed cautè, providè & circumspectè procedat: & ad ægrum vocatus, primò omnium speciem morbi, morbi causam, partemque affectam diligenter exploret: deinde indicationes inde, quæ methodicæ & dogmaticæ methodi medendi fundamenta sunt, hauriat: tum quid agendum, & quibus remediis utendum sit, dispiciat: tandem de legitimo illorum usu deliberet: & quando, quantum, quomodo, ac ubi agendum sit, consideret: habitâ accuratâ circumstantiarum, virium scil. ætatis, sexus, regionis, anni temporis, consuetudinis, præcedentis victus, & similium aliarum ratione.

Gal. de loc. aff. c. 12. 5. Id. l. 10. meth. c. 6. Id. l. 1. regim. acut. com. 3. Cicer. c. 2. de orat. Hipp. sect. 1. aph. 2. Id. lib. de loc. aër. & aq. Anton. Sicco de opt. Med. p. 16. Amict ægros. §. 6. Sed & *amare* suos debet *agrotantes*, non secus ac serpentes suos fœtus & ova: eorumque sanitatem pro fine & scopo omnium suarum actionum præfixam habere. Sic enim illi libentiùs ac promptiùs morem gerent, &, ut *Hippocrates* in *frontispicio prognosticorum* loquitur - confidentiùs se illi committent.

Sit providus. Gal. de dieb. crit. c. 11. & 1. præfag. com. i. §. 7. *Providentiam* quod attinet, docet *Hippocrates* l. 6. optimum sibi videri, ut medicus eam sibi habeat commendatam. Nam artis præfagiendi peritus, multo ante tempore se parabit, quo impendentibus malis corporis maturè obviam eat: adeoque vitia imminencia arcebit: quorundam verò magnitudinem inhibebit: in summa, pericula, perinde, ut peritus navium gubernator, futurâ tempestate avertet: aut ut *Hippocratis* verbis l. c. utamur, ut *mentis acie prænoscant, τὰτ' ἐόντα, τὰτ' ἔσομενα, & πρὸτ' ἔσονται* i. e. *præsentia, præterita, & futura*. Remediorum præterea auctoritatem conservabit: eò quod iis so- lum

Hip. epidem. l. 1. Homer. l. 1. Iliad. Virgil. l. 4. Georg.

lum in ægris usurpaturus ea sit, quibus illa profutura prævidet: Missa contrà faciurus in illis, quos morituros prænoscit, ne ipsa infamet: memor consilij Galeni, dicentis, in quibus desperata omninò salus est, imprudentis est Medici, apud plebejos & idiotas infamare præsidia, quæ multis, qui sanari potuerunt, salutis fuerunt. Denique, vulgi calumnias & morbis crimen, quod illi ab imperitis, & rerum medicarum prorsus ignatis, imputari potest, faciliè evitabit.

I. II. meth.
c. 9.

CAPUT VII. De Pomo Pini.

§. I.

Est pomum Pini, juxta Sperlingium, nux magna, ponderosa, compacta, oblongis intus nucleis duro & crasso puramine obductis, dulcibus ac temperariis. Theophrastus scribit, esse pilulam figurâ oblongam, multis incisuris asperam; qualis & reperitur in latice, abiete &c. Tabernamontanus ait: Des Fichtenbaums seine Zapffen oder Zirblen seyn groß / auß vielen dicken harten und holzrechten Schuppen zusammen gepackt / unter welchen die harte holzrechte Nussen stecken / in welchen inwendig ein süßer / weißer / länglichter Kern ligt / mit einem dünnen häutlin überzogen. Videatur etiam Rondeletius.

Quidditas
Carpolog. c. 2

§. 2. Nuclei Pini dicuntur, Græcè Σπρόγιοι, κῶροι ac κόρη καλοτ. Latinis Nucēs Pineæ veteribus conaria. Germanis Zirber, nuss. Malè à Sperlingio l. c. Dann, zapffen. Licet enim & Abies producat conos quoad externam figuram Pineis Conis similes, nucleï tamen in ipsis non reperiuntur, imò & ipsæ arbores toto cælo differunt.

Nuclei Pini.

§. 3. Arbor pomum hoc producat dicitur Pinus, tota resinosa perpetuâque fronde virens. Estque duplex sylvestris simpliciter pinus dicta, exiguos saltem fructus vel nucleos ferens: & Pinus Italica, quæ hos profert fructus, de quibus nobis sermo. Aliàs dicta Pinus domestica, sativa, vulgarissima. Arabicè Sonabar. Germanicè Fichtenbaum / Foren- oder Harzbaum. Eucharis Rößlin in seinem Kräuterbuch f. 77.

Pinus.

Trag. l. 3. c. 76

schreibet; Der Biech. tannenbaum/ an welchem die edle lange
 süsse Zirbelnüßlein wachsen / auß welchen der Zucker-Penie ge-
 machet wird/ ist der rechte pinus. Sed fallitur author; *saccha-*
rum namque penidium fit ex alio saccharo per clarificationem
cum albumine ovi. Hinc colatur ac inspissatur lentè, donec
bullæ magnæ apparuerint. Hinc retrahitur ab ∇, ut bullæ
resideant, effunditurque in tabulam oleo Amygd. illitam, at-
que ubi nonnihil induruerit, de unco suspenditur, manibus
celeribus (amylo conspersis) distrahitur in formam debitam,
& reponitur.

Wecker. an-
 tid. Spec. l. 2.
 c. 43.
 Schroed phar
 mac. l. 4, clas. 2

Locus natalis
 Herbar. parti
 1, c. 42. edit.
 per Vffen-
 bach.
 Trag. l. 3, c. 76

§. 4. Nec ubique provenit *conifera hæc arbor*, sed in
Alpibus maximè versùs *Italiam*, hinc *Lonicernus* scribit, Es
 wächst der rechte Fichtenbaum in den Alpen des obern Deutsch-
 landes/ umb das ort / Wallis genant/ gegen Welschland / und
 sonderlich umb die Statt Ravenna der zahmen ein grosse Zahl/
 und machen vnsern von dem Vser des Adriatischen Meers ein
 gangen Wald.

Succinum an
 ex arbore Pi-
 ni profluat?

§. 5. Tradit *Plinius*, succum istum terræ bituminosum,
ἑλεντοπον Græcis, *Ambra* Persis, Gallis & *Ital*is, *Succat* *Aegyptiis*,
Carabe Arabibus, *Succinum* Latinis, item *Glessum* *Paracelso* &
Resina terre, *Agstein* / *Bernstein* / *Gentar* / *Gleß* und
Glesum / Germanis dictum, *profluere ex arbore Pini & ejus*
medulla, ut Gummi in cerasis, erupti autem humoris abundan-
 tiam densari rigore vel tepore autumnali, cum intumescens
 æstus rapuit ex insulis, certè in littora expelli, ita volubile, ut
 pendere videatur atque considere in vado. Cui consentit *Sali-*
nus Polyhistor, & *Tacitus de mor. Germ. c. 45. v. 67.* Veriorem

Salmas. in ex-
 cr. Plin. p. 234
 & seqq.

tamen judicavit, *Nobiliss. Dn. D. Praeses in lection. de simplicib.*
 eorum sententiam, qui dicunt, pinguem esse terræ succum,
 seu oleum bituminosum effluens è mari, quod postea indure-
 scit vel à subterraneo calore pinguedinem hanc in spiritus re-
 solvente in littore maris Baltici flantibus ventis aquilonibus.

Exerc. Plin.
 p. 598.

§. 6. Fructus arboris, de quo nobis sermo, *Pomum* dici-
 tur, quod vocabulum hodie, iudice *Salmasio* idiotismo nostro
 de sola specie usurpatur, ein *Apfel* / quem fructum antiqui
 Latini dicebant *malum*, ad contradistinctionem pyrorum, &
pomum μάκτας ὀνόμας, illa itaque est stricta, hæc latior acceptio,
 quam

quam etiam agnoscit *Scaliger*, licet inconvenientissimè ab arguto & subtili rideatur *Sperlingio*: Nuces itaque poma sunt mala non sunt. Unde *Macrobius*, sunt, inquit, de agricultura scriptores, qui nuces & mala sic dividunt, ut nuces dicant omne pomum, quod foris duro tegatur, & intus habeat, quod esui est (ut nostrum pomum pini) Malam verò quod foris habeat, quod esui est, & durum intus includat.

Carpol., l. n.
c. 22.

§. 7. Vires & qualitates quod spectat nucleorum, temperati sunt & humidi; maturant, leniunt, humectant, agglutinant, resolvunt, modicè abstergunt, impinguant, unde ad asperitatem faucium conducunt, pituitosum humorem bronchiis pulmonum impactum ad educationem aptum reddunt: quare tussientibus, phthysicis, strangurià laborantibus admodum proficui: segnem excitant venerem, ulcera renum muudificant &c. In hunc finem parantur ex eis emulsiones. Aptantur quoque confectioni Tabulatorum & morsellorum cum pistaceis & nucl. amygd. delibratis.

§. 8. Quantum ex dictis colligere licet, ut propius ad institutum accedamus, pomum pini substantiam habet geminam: Externam, quæ dura, aspera, & ex multis quasi squamis conflata; & internam ipsum videlicet nucleum pineum, qui suavissimus est, esuique valdè aptus: cujus nomine etiam inter delicias secundarum mensarum recensetur, & ut palato sapiat magis, saccharo obducitur.

§. 9. Itaque ex parte agri significat, multas illi quandoque in curationis actu molestias devorandas esse: iis autem deglutitis, sanitatis, quam *Plutarchus* maximè divinum longèq; suavissimum vitæ condimentum vocat, participem fieri. Ex parte verò Medici indicet, duos quidem illi plurimosque labores in faciendâ Medicina exantlandos esse, priusquam dulcissimo eorum fructu, honoribus scil. & præmiis perfui queat. Habere igitur oportet illum, qui non vulgarem sed solidam accuratamque literarum scientiam sibi comparare studet, tribus istis in proverbio trito contentis dotibus, esse instructum; *Ferreo nimirum capite*, h. e. validis firmisque viribus præditum, ut juges ac indefinentes ferè meditationes & scriptiones citrà jacturam sanitatis tolerare queat: quibus enim caput debile est atque

Tri- studio-
rum requi-
sita,

atque infirmum, studiis assidue, & prout interdum necessitas flagitat, diurno scil. & nocturno tempore, invigilare non possunt. Caput enim, & cumprimis in eo contentum cerebrum, ejusmodi studiorum laboribus debilitatur, ut Musarum chartis jugiter addicti catarrhis, qui plurimorum affectuum fontes sunt uberrimi, pallore faciei, cephalalgia, vertigine, obscuritate visus, hebetudine auditus, totiusque corporis infirmitate laborent. *Aurē quoque crumenā desideratur*, quoniam uno in loco neque videri, neque cognosci omnia possunt, necesse hinc est, ut peregrinationes suscipiantur, & exteris in Academiis studia continuentur, quæ certè sine auto atque argento peragi nequeunt; *haud namque, inquit Poëta, faciliē emergunt, & felicem studiorum finem assequuntur, quorum virtutibus obstat res angusta domi.* Denique *plumbeas*, honos sit animis & auribus, nates habeat, nimirum ut sedendo, legendo, meditando, scribendoque, doctorum Virorum monumenta sedulo, attentè & constantè diurnā nocturnāque manu volvantur, nec rebus vanis & inutilibus indulgeatur. *Non enim, monet vetus distichon:*

— *jacet in molli veneranda scientia lecto,
illa sed assiduo parta labore venit.*

CAP. VIII. De Noctua Æsculapij.

§. 1.

Onomatologia,
Pier.hierogl.
l. 20. f. 146.

Gracis avis hæc dicitur *γλαυξ*, à clauco vel casio oculorum colore, quo qui præditi sunt, præstantioris acutiorisque ingenii esse feruntur, vel propter lucubrândi contemplandique munus, quod animi vis nocturni potissimum temporis silentio vegetatur. *Latinus vocatur Noctua*, quia noctu potissimum volat.

Cur noctu
volitet?
Metam. l. 2.
f. 9.

§. 2. Cur noctu ferè solum volitet, indicat Ovidius, quod nempe *Nyctei Regis Lesbi* filia, quæ patris amore capta, incesti poenas dederit, inque noctuam mutata sit; hinc

— — *avis illa quidem; sed conscia culpa
Conspēctum, lucemq; fugit, tenebrisq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.*

Sed hæc fabulosa; subest *ratio physica*, hæc scil. quia lumen solare visum disgregat, quod tenebræ congregant. Nec tamen Voss. Theol. vel æque videt de nocte, vel pariter cæcutit de die. Minutum gentil. l. 3, c. 81 est quod videt meridie; quia pauci, quos habet, spiritus discutiuntur, ac dissipantur: nihil est quod videt nocte intempestivâ, ac illumi, quia aëre non illuminato nihil cernitur, hinc & accessu hominis non movetur. Sed benè videt diluculo & crepusculo, quia tum lux est moderata.

§. 3. *Noctua* infensæ sunt aves, præsertim minutarum civium omne genus, eamque circumvolant & vellunt cum Pipatu: Magnam autem Deus *solertiam* indidit huic avi contra conantes ipsam deplumare, ut majore circumdatâ multitudine, Noctua solertia. resupina pedibus repugnet, collectaque in arcum rostro & un- Plin. l. 10, c. 17 guibus tota tegatur.

§. 4. Omina quoque Ethnici captabant ex avis hujus Noctua volatu & cantu. Nocturnus tamen cantus, aut occurfus homini ad seriam actionem accedenti, inauspicatus habebatur. Noctua volatus omen malum. Cui rei testimonio fuit *Pyrrhus Epirotarum Rex*, in cujus hasta, Pier. hierogl. l. 2. f. 147. cum *Argos* proficisceretur, quam erectam ferebat, noctua consedit: Nam *Argos* ingressus, valdè ingloriâ atque ignobili morte occubuit, saxo scil. aut, ut *Plutarch. Pausan. Strabo & Ovidius in ibin*, tradunt, *καρὰ μίδα* h. e. tegulâ, vel, ut *Probus* vult, lapide de muris ictus. Nostri Germani adhuc hodie ominosam credunt noctuam; unde ægrotis, quibus noctu candela servatur, plerunque avis huic cognata ad fenestras advolat, & cantu suo *Twick* terrorem incutit, quasi ægri sint morituri, & nominant *das Weckvögelin*. Quò spectat illud *Architremij* Poëtæ,

prænuntia fati

Noctua præcedit properanti morte propinquos.

Sed hæc aniles sapiunt fabulas.

§. 5. Non semper autem malo omine fuit; nam, ut *Hesychus* memorat, antepugnam prætervolans omen est victoriæ: & quemadmodum *Aristophanis* Scholiastes refert, *Atheniensibus* olim, cum bellum cum barbaris gererent, per exercitum eorum volans, victoriam præfagebat. Hinc proverbium apud ipsos natum, *γλαυξ ἵπταται* vel *ἵπτται*, *Noctua volat, sive volavit*; cum profligatos hostes & subsequutam victoriâ innuerent.

Bonum omē.
Plutarch. in
simil. ref.

Erasim. adag.
76. cent. 1.
Pier. l. c.

Medicus
vigilans.

§. 6. Docet ergo ejus imago, Medicum debere esse vigilantem, & noctu etiam studiis incumbere, ut de affectibus, quos interdiu apud laborantes habuit curandos, possit cogitare diligentius, & ex practicorum monumentis cognoscere, quopacto illis sit medendum. Spem quoque facit, fore, ut Medicus felicem suæ praxeos habiturus sit successum, ac de morbis victoriam reportaturus, si illis requisitis fuerit instructus, quæ per res *Æsculapio* attributas fuerunt designata.]

CAPUT IX.

De Cane Æsculapj.

§. 1.

Sperlin. Zoo-
log. p. 19.

Quemadmodum bruta rationis expertia umbram habent. Quæ vestigium rationis: ita & iis insunt multæ virtutum imagines ac simulacra: ut *Tullius 2. de finib.* jure statuat, *bestias esse specula natura.* Quæ enim homines agunt beneficio rationis, ea bestia instinctu faciunt naturæ, ut multos etiam superent homines. Aliis bestiis omnibus omissis, *Canes* exemplo sint, de quorum virtutum simulachris, aliqua saltem (nostro scopo interservientia) in medium proferemus.

Canes noscunt
dominos.
Plin. l. 8. c. 40.

Ovid. l. 3. Metam.
f. 2.

§. 2. Inter alia *dominum suum apprimè noscunt*, ita ut si inter multos dimicantem cernant, illarso Domino, ceteros latrando mordendoque penitus persequantur, ita ut lædi non possint domini, nisi cane interempto. Hinc *Alceon à Diana* incervum mutatus, à canibus persequentibus eum, cum cognoscei non poterat, clamabat; *Alceon ego sum, dominum cognoscite vestrum.*

Amant & fideles
sunt.

Aemil. Stock.
in Chronic.
Holland:
rhythmico.

§. 3. Non est tamen, cur miremur hoc, quoniam à naturâ singulari instructi sunt amore in dominos suos, qui radix & fundamentum est summæ, quæ reperitur in canibus, *fidelitatis*, post mortem domini etiam adhuc vigentis. *Florentio* quippe *V. Hollandiæ Comite* à *Gerardo Velfio*, & conjuratorum aliis interempto, canes duo venatici cadaver custodiére: etiam cum navi imponeretur, *Alcemariam* deferendum, primi in eam insilerunt.

erunt: adhuc, ubi templo illatum, adfuerunt perpetuo, nec avelli inde potuere, priusquam humo conditum foret. Hieronis quoque atque Lysimachi canes, accensis dominorum rogis, in flammam se iniecere, & uno arserunt incendio. Evolvantur Plin. l. 8. c. 40. Solinus c. 75. Aelianus de animal. l. 7. c. 28. & 40. Pierius Hieroglyph. l. 5. p. 39. & seqq. & Dionis scripta de natur. can.

§. 4. Hinc ab omni ævo his videtur commissæ fuisse Templorum, domorum, corporisque custodia: quia præter dicta etiam sunt vigilantes, & auditu pollent, ita ut faciliè ab exiguo quoque strepitu excitentur. Unde in *Aetna Vulcani templum & lucum canes asservant*, qui adeuntibus castè & religiosè blandiendo associantes comitabantur: in scelestos verò & contaminatos, si vel templum vel lucum ingredi vellent, irurebant, & mordicus eos appetentes lacerabant, cæteris allatrabant. *Lares*, qui apud veteres pingebantur habitu peregrinantium seu succincti, unâ cum cane depingebantur. Hinc *Tobia* filio peregrinanti assignatur comes canis. Perpetui etiam comites erant *Proserpina*, quæ sine his nunquam evocabatur, hinc illud, *Thestylis, canes nobis per urbem latrant, Dea adest in priviis*. *Massanissa*, parum hominibus credens, canibus salutem suam obvallavit; Solemnis enim mos Heroum erat, ut canes gressum comitarentur, ac conciones ingrederentur, ut exempla probant (a) *Telemachi*, (b) *Dulichy*, (c) *Xantippi*, &c.

§. 5. Odore quoque superant animantia cætera, quare Seneca eos vocat *nare sagaci*; hinc illud,

Dirige odoriferos ad cæca cubicula canes.

Inest ergo iis, præter miram venandi alacritatem, miranda in pervestigandis feris narium (a) sagacitas: unde Philostratus, l. 1. Iconum, vocat canes *συνσπῆς* speculatores; quasi illi uni speculentur naribus, cum cætera animantia oculis. Nares igitur ipsis ferè sunt pro sensibus reliquis; *Sagacitas* enim, inquit Seneca Epist. 76. *prima est in cane, si investigari debet feræ, cursus si consequi, audacia si mordere & invadere*: hoc sensu destituti *ἄπρης* & *ἄπρωι* dicuntur.

§. 6. Id verò notandum venit, quod *Aristoteles* tradit, *Zephyro vento perflante, canes minùs comperire ferarum vestigia*,

Custodes sunt ædium.
Pier. l. 5. hier.
Gyrald. de Diis Gent.
Syntag. 13.
Cæl. Rhodig. l. 23. c. 29.
Ludov. de la Cerda.

Tob. c. 6. v. 1.
c. 11. v. 9.
Theocrit. in pharmaceve.
Valer. Max. l. 9. c. 14.
(a) Homer. odyss. l. 2.
(b) Martial. l. 11.
(c) Plutarch. in vit. Them.

(a) Cic. l. 2. de natur.
Iust. Lips. Ep. 10. ad contubern. & cæt. 1. ad Belg. Ep. 44. Camerar. cent. 1. c. 24.

Quando polleat odoratu?
Problem. sect. 26. qu. 24.

propter fragrantiam odorum, quam ille excitat, unde fit, ut odores confundantur, vehementi quoque vento facilius diffentur; quibus etiam calculum suum addit *Theophrastus*. Contrariam prorsus fovet sententiam *Div. Chrysof. orat. 20.* scribens, *canem bene institutum non impediri ab investigandis feris, etiamsi πολλὰ καὶ ὁσμά τε τῶν καρπῶν καὶ ἀνθῶν ὁσμά παρενοχλεῖσι*, id est, *multi odores ex fructibus & floribus misceantur*. Causam fortassis ponit in hoc, quoniam etiam odor is imprimitur vestigiis, per poros tanquam occultos meatus cutis: in qua sententia etiam est *Voss. l. 2. c. 63. Theol. gentil. & l. 3. c. 30.*

Honos habitus canibus.

(a) *Aelian. var. hist. l. 8.*

c. 4.

(b) *Alex. ab Alex. l. 3. c. 2.*

(c) *Euseb. l. 1.*

præp. Evang.

Sil. Ital. l. 13.

canens:

(d) *Pier. hierogl. l. 18.*

Cicer. l. 1.

Tusc. quæst.

Homer. 22.

Iliad.

Medicus cognoscat Naturas.

Gal. 2. de san.

c. 11.

Gal. 3. Meth.

c. 7.

Amet & fide.

lis sit ægris.

§. 7. Ob recensitas naturæ dotes eximias, (a) *Græci* tanto

in honore canes habuere, ut mortuos parentis affectu luxerint.

Apud *Hyrcanos*, (b). & *Caspios* (c) canes pro sepulchro fuerunt, unde (d) *sepulchrales* dicti.

Hos affluenti cibo nutriebant, & suos quisque canes parabant in vitâ, à quibus mortuus dilaceraretur, atque hoc eximium & solenne putabatur.

Atque id Regibus maximè in usu fuisse, monstrat

Sil. Ital. l. 13. canens:

*Regia cum lucem posuerunt membra, probatum est
Hyrcanis adhibere canes &c.*

Justissimè tamen morem hunc tanquam summè abominandum rejecit *Priamus*, qui, proponens sibi omnia atrociora, *omnium*, inquit, *esse οὐκ ἴσθιν* miserrimum, si mortuus deturpetur à mortuis.

§. 8. Per virtutes hæcæ monetur Medicus, ut, ad curationem accedens, & agrum ejusq; naturam apprime noscat: sicut enim fieri nequit, ut unum & eundem calceum sutor cunctis accommodet, ita nec unam vitæ speciem omnibus utilem Medicus præscribere poterit.

Quapropter non possumus eos non demirari, qui nullo habito naturarum discrimine, de ruenda valetudine præcepta conscripsere.

Nam arbitrari communem quandam esse omnium curationem, summa est dementia: non enim homo generatim, sed speciatim quisque hominum curatur: Quocirca medico opus est, peculiarem cujusque naturam perferutari, ut propriam curationem cuivis adhibeat.

Amore deinde prosequatur suos ægrotantes, qui viam monstrabit ei ad *fidelitatem*, quam illis tum in præsentis sanitatis

conserva-

conservatione, tùm amissâ recuperatione præstare tenetur, ut pro ægotante pugnare credatur. Hortatur quoque ad *custodiam virium*, quoniam *Galenus* monet, vires animales, vitales & naturales conservare, nil esse aliud, quàm vitam servare: ad *promptitudinem & alacritatem*, quæ adhibenda in quavis operatione medicinali: ad *indagationem partium* laborantium, specierum affectuum, & morbisicarum causarum: ille namq; benè curat, cui hæc nota sunt. Ad quæ non parum conducit sensuum sagacitas. *Auditus* quidem, ut lubentibus benevolisque auribus audiat, tùm ægotantes conquerentes, de parte affecta, symptomatibus aliisque accidentibus, tùm adstantes, de vitæ genere antè actò, de statu verò præsentè, quid medicamenta ôperentur, & quomodo se gerat æger, præsertim circa sex res non naturales, quò faciliùs descendere possit in fontes causarum, priusquam pedem moveat ad curam, inprimis si antè cum ægro parum aut nunquam sit conversatus. Si *odoratum* consulas, multa sunt hoc iudicè à Medico, non sine maximâ utilitate expendenda: quale est universum illud symptomatum genus, quod circa olfactiles qualitates, & totius corporis, & naturalium succorum, & ipsorum excrementorum. In quibus tanta vis est hujus sensus & facultas, ut etiam ex odore deprehendas vitiata ne sit corporis & humorum intemperies, an inculcata, & nullis corruptelæ vitiis conspersa. Quis non faciliè perspicit tetrum illum, & virulentum Elephantiorum odorem; quem totò corpore expirant, maximum nobis corruptelæ argumentum præbere? Quis etiàm non animadvertit fœtidam axillarum & inguinum exhalationem in calidis & humidis naturis, nobis faciliè demonstrare propensam ad putrilaginem (quam *σπινδαρόν* vocant) corporis constitutionem? In sudoribus, urina, alvi dejectionibus, pure, sputis, mucò narium, mulierum menstruis, & aliis id genus, hujus sensus indicium manifestius existimamus, quàm ut satis explicari possit. Non dicamus hîc de medicamentis vel alimentis, in quibus sagacissimo certè opus est hoc sensu odorâtis. *Gustu* quoque non minus valere debet, cùm ad illum tùm alimentorum, tùm medicamentorum iudicium, ex saporum varietate sit referendum, in quibus potissima ac præcipua artis medicæ materia versatur.

Iul. Alex. l. 1.
de Medic. p. 35
Gal. l. 9, meth.
d. c. 10.

Trallian. l. 8,
cap. 9.
Hipp. l. de art.
Auditus Me-
dico necessa-
rius.

Odoratus.

Gal. l. 1, de
cris.
Hipp. pro-
gnost. 22, &
32, l. 2.

Gustus.

Tactus,

versatur. Huc accedit, quod Medicum, artis culinariae non esse imperitum oporteat, quæ fermè tota ex saporum judicio est æstimanda, familiare ne sit cibus hic futurus alimentum, an à nutriendo alienum. Quà in re multum ipsum juvabunt *Cal. Apitiij libri X. de re culinaria*, ac alii, qui de re culinaria scripturè. Tactus autem sit illi exactissimus, quo varias hominum tum sanorum, tum ægrotantium temperaturas explorabit, calidi, frigidi, & aliarum qualitatum, tum varias vires, tum multiplices recessus observabit: Hoc iudice ac censore, alium in juvène, alium in puero caloris gradum deprehendet. Si verò pulsum differentias consideres, occultos arteriarum motus, cum aut in centrum se colligunt, aut in superficiem evehantur: si pulsum à qualitate aut inæqualitate, non variis tantum pulsationibus, sed in una eademque motus parte: si varios pulsum rithmos, duritiem & mollietiem arteriæ consideres, facile iudicabis temperatissimum & exactissimum tactum Medicis esse perquam necessarium: alioque planè divinà pulsum cognitione carebit, quæ & ad morborum cognitionem, & eorundem curationem, ac præfagiendi rationem, est utilissima: sicut clarum fiet legentibus *Galenum de pulsib. & præfagiis*, nec non *Hercul. Saxoniam qui tres libros scripsit de pulsibus*.

CAP. X.

De Gallo Æsculapij.

§. I.

Cur Æsculapio adpictus?

Pulcherrimam visuque dignam avem Gallum, præsci Æsculapio sacrificabant, teste *Cal. Rhodig. antiq. lect. l. 16. c. 12.* ubi vult idè immolatos esse gallos, quod Divina beneficentia, morborum omnium curatrici, diem, h. e. vita lumen se debere videretur testarentur. Legatur & *Lips. cent. 1. epist. 2. Festo l. 9.* Præsertim si ex morbo convalescerent, id præstabant: Hinc *Socrates* infirmus, (ut *Plato* tradit in *Phædone*) Æsculapio, si convalesceret, gallum vovit. Etiam gallus ei dicatus, quia medicamenta ex ipso petuntur, ac ipsi ægri ejus carne jusculisve juven-

juventur; tūm quia Medicus ipsum in pluribus æmulari debet.

§. 2. Est avis hæc vigilantissima, quare dicitur *Ἀλέκτωρ* vel *ἀλεκτρων*, quod nos à lecto. excitet. Hinc *Simocatta*, κατ' ἐξοχήν, gallos & eorum cantum intelligens, dicit, περὶ τὰς ἑω-
 τὴν τῶν ὀρνέων κλάδους, i. e. sub matutinos avium strepitum, lib. 2. hist. c. 18.
 Ab Ovidio audit *prænuntius lucis ales*, à *Virgil.* in *Moreto*, *Excubitor*, l. 2. Fastor.

Excubitorq; diem cantu prædixerat ales.

A cantu matutino tempus dicitur Gallicinium vel crepusculum matutinum. Unde de eo *Ambrosius* sic scribit; *Bonus co-*
habitator, & dormientem excitat, & sollicitum admonet, & vi-
antem solatur, processum noctis canorâ significatione protestans:
Hoc canente, latro suas relinquit insidias: Hoc canente, mæsti-
tiam trepidus nauta deponit. Atque hunc respiciunt Christiani
 templorum turribus gallos imponentes. Episcopum quippe
 & cunctos Christiani gregis pastores, vigilare pro ovibus sibi
 commissis decet.

§. 3. *Animosa* insuper avis est, nec timida, sed semper
 intrepida erectaque incedit, solem cælumque præ reliquis ani-
 mantibus aspiciens. Animositatis indicem habet cristam in
 capite regiam, & dependentem veluti virilem barbam, paleas
 & palaria dictam, caudamque cristatam. Regnum ergo in
 quâcunque sunt domo, exercent, & imperitant suo generi, nec
 facile alienum, cui cristata illa cohors non commissa, admittunt.
 Unde proverbia: *Gallus in suo sterquilinio plurimum potest;*
 German. Ein Han auff seinem miste ist der stärkste. Et illud,
duobus gallis in eodem sterquilinio, & duobus fatuis in una do-
mo non convenit. Broen Hâne auff einem Mist / und zween Nar-
 ren in einem Hauß tügen nicht zusammen.

§. 4. *Pugnax* hinc etiam est, & pertinax in certamine;
 & pugnam fortiter init, acriter urget, ac feliciter finit: magnâ
 animi constantiâ est, præsentē hoste. Excelso quippe animo
 adversarium cantu provocat: atque eum adoritur, postea
 terram ferit, plumas circa collum erigit, pennas caudæ sursum
 deorsumque vibrat, hinc insilit, & nunc acuto rostro, nunc cal-
 caribus iterum atque iterum ferit: Quod si palma contingit,
 statim in victoria canit, seque ipsi principem testatur. Hæc
 ex.

Plin. l. 10. c. 21
 Pier. hierogl.
 l. 24.
 l. 5. Hexæme.

Animosus.
 Plin. l. 10. c. 21

Erasm. chil.
 cent. 4. adag.
 25.

Pugnax.

Erasm. chil.
 cent. 3. adag.
 22.
 Plin. l. 10. c. 21

Pier. hierogl. **1. 24.** ex causa in angurali disciplinâ, galli cantus victoriæ signum est, propterea quod victa ales silere soleat, canere si vicisset. Sic Themistocli pridie quàm in Xerxem educeret copias, auditus gallorum cantus, victoriæ mox futuræ prænuntium fecit: cui præfagio eventus quam felicissimus respondit.

Aman. §. 5. *Amor Galli erga gallinas* suas apparet exinde, quia si granum inveniat vel tritici, vel alterius seminis, singulari voce advocet, illisque communicet; Si periculum imminere sentiat, aliâ voce monet, ut fugâ se salvent. Toto prætereâ die illas circumducit, habetque omnes obsequentes & maritum amantes.

Quare can- §. 6. Canere autem Gallum certo tempore, atque ita
ter? exactè, ut etiam horologiorum vicem supplere possit, vulgi fabula est. Canit enim tum ob causas allatas, tum libidine incitus, ut advocet gallinas: canit à coitu lætus, quia se semine nimio, quo onerabatur, exonerarit. Nempè, *inquit Vossius*, non,

Theol. gent. **1. 3. c. 88.** ut homo, resolvitur coitu, qui iccirco à Venere dolet: sed exhilaratur, quia semen, quo abundat, non est amplius molestum, & recentis eum coitus memoria delectat. Canit quoque circa crepusculum matutinum, gaudens, tum quiete suavitè perceptâ, tum quia sentiat, non sic, ut ante, pectus vel stomachum gravari cibo, (ut qui per totum corpus jam sit digestus) lætitiâ cantu, & alarum plausu testatur. Frequentius itidem canit imminente pluviâ, horisque insolitis: tum quia hoc animal præsentiscit vapores ascendentes, & quia natura est calidâ, refrigerari iis gaudet, tum quia humidus aër instrumenta vocalia replet pituitâ, quam cantu & alarum plausu studet discutere.

Voss. l. cit.
c. 15. & 98.

Vigilans & in-
trepidus sit
Medicus.
Damasce-
aph. 144.

§. 7. Vigilantiam itaque summè sibi commendatam habeat Medicus: Adhuc, forti excelsò, infractoque esse debet animo: (timiditas namque impotentiam denat) cum vel morbus minatur exitium, vel moratur diutius, omniaque remedia etiam summâ cum ratione præscripta, aspernatur, vel epidemiæ grassantur contagiosæ & pestilentes, ita ut noctu atque interdiu, quæcunque etiam vigeat cœli constitutio, magno cum vitæ periculo decumbentes adire necesse habeat: cogaturque non raro tetros sustinere odores; putridos inspirare halitus; iniquas audire

audire adstantium querelas: magnam denique ipforummet ægrotantium inobedientiam, impatientiam, incontinentiam & ingratitude experiri, tametsi nullis pepercerit laboribus, curas ac molestias nullas sibi duxerit graves, sitque ea executus fidelissimè, quæ ad restitutionem sanitatis spectare videbantur. Pugnandum etiam interdum est Medico, contra balneatores, vetulas, agyras & carnifices, ubi illi, ut sæpè fit, inscio Medico sua probarunt experimenta; ostendendumque ipsis ægris, quando versentur in periculo, tum corporis tum animæ, si neglecto legitimo medicamentorum usu, hisce salutem suam concedant. Convenit etiam, ut ægros suos Christiano prosequatur amore: blandè leniterque eos tractet: & amicè suaviter ac familiariter eos alloquatur.

CAP. XI.

De Dracone Æsculapij.

§. 1.

Ultimum inter *Æsculapio* attributa tenet locū *Draco*, (sub cuius imagine etiam ipse pater *Apollo* colebatur) isque varias ob causas appictus, aliis tradentibus, salubritatis esse signū; aliis, ab *Æsculapio* draconem educatum esse, in monte *Peleo*, & *Pelethronium* vocatum esse.

Strab. l. 9.

§. 2. Id tamen notandum, quòd multi confundant & pro uno eodemque agnoscant Draconem & Serpentem, cum tamen maximè inter se differant, quoad actiones & naturæ proprias, est quippe *Draco* serpens maximus, validissimus, terribilis, caudæ robore plurimùm valens, non venenatus, & proinde differt à *Serpente*, ut *Rex* à subditis, unde & *Regibus* erant facti, ipsosque denotabant, ut patet ex *Artemidoro* l. 2. cap. 13. scribente, ὄφρας οὐ δεινόν, βασιλέα συμπαύει, viso dracone Regem denotabat. Et hanc differentiam agnoscunt etiam authores, cum signatè ponunt Draconem, non anguem.

Draconis & Serpentis differentia. Voss. Theol. Gent. l. 4 c. 38 Plin. l. 29, c. 4.

§. 3. Maximum serpentem esse liquet ex *Philostrato* in imagin. tradente, *Ajaci* fuisse mansuetum Draconem septem cubitorum longitudine, unà cum *Ajace* & bibentem & versantem,

Magnitudo.

viasque præcuntem, atque canis instar insequentem. Nolumus hîc attingere, quæ fabulosè traduntur de draconis magnitudine, videatur *Plin. l. 8. c. 13. Pier. Hierogl. l. 16.*

Nominis ratio.
Pier. hierogl. l. 15.
Macrob. l. 1.
Satur. c. 20.
Exercit. 183.
f. 12.
Voss. Theol. gent. l. 4. c. 58.

§. 4. Grammatici nominis rationem investigantes, è quibus est *Festus*, dicunt appellari *Δράκωνα κατὰ μετάθεσιν*, pro *δάκνω*, ex *δέρκειν*, adeoque *ἐκ τοῦ δέρκεσθαι*, à videndo derivati, acutissimâ quippe & pervigili oculorum acie præditus fertur àb Authoribus draco. *Scaliger* deducit *ἐκ τοῦ δρᾶν ἄλφ*, q. e. dolorem facere. *Vossius* *ἐκ τοῦ δρᾶν ἄλφ*, h. e. facere medicinam, quia innoxii sunt, & *Æsculapio* dicati, cujus filia fuit *Panacea*, ex *παν* & *ἄλφ*, quasi omne medicamentum, dicta. *Theophilus ad Autolyicum l. 2.* ducit hoc nomen *ἐκ τοῦ δειδραίνεσθαι* à fugiendo, cum videlicet draco, h. e. diabolus, fugit à DEO in primæva mundi constitutione.

Quia valet visu & auditu, sed & vim habet hauriendi sonos eximiam, ita ut eos etiam è longinquo sentiat accuratissimè; insuperque facultate vigilandi & excubandi præditus insigni; Poëtæ hoc nomen illum custodem constituerunt thesaurorum, ac pomorum aureorum *Hesperium*; de quibus *Lucanus l. 9.*

§. 5. Quoniam autem non solum visu pollet acutissimo, sed & vim habet hauriendi sonos eximiam, ita ut eos etiam è longinquo sentiat accuratissimè; insuperque facultate vigilandi & excubandi præditus insigni; Poëtæ hoc nomen illum custodem constituerunt thesaurorum, ac pomorum aureorum *Hesperium*; de quibus *Lucanus l. 9.*

*Atque insopiti quondam tutela Draconis
Hesperidum pauper spoliatus frondibus hortus,
Et nunquam somno damnatus lumina serpens.*

Unde illud *Tullij l. 13. Philipp.* Qui domini patrociniū complexus, quasi thesaurum Draco.

Medicus fit providus.

§. 6. Per oculorum itaque Draconis acumen innuitur, inspiciendum Medico sapius esse Naturæ libtum, humanum scil. corpus, ejusque rimandas partes, morborum domicilia: volvenda assiduè Medicorum monumenta, multos illos Magistros: intuendo ægrorum excrementa, quantum à sanctorum recesserint; colorem faciei, qualis enim latet in corpore, talis apparet in superycie; valorem oculorum, prout enim illi valent ita & reliquum corpus; molem & habitum corporis, figuram & situm partium, accidentia, quæ visu percipi possunt inprimis in penitioribus corporis partibus, ut palato, auribus, navibus, &c. ad quas hebetior visus penetrare nequit, alia signorum

signorum diagnosticorum fontes: lustranda insuper & examinanda organa pharmaceutica & diætica, quibus suas exercere functiones Medici consueverunt: ne quid pro quo, mors pro vitâ ægrotis præbeatur.

§. 7. De auditu, ne crambem bis coctam eâdem in mensa imponamus, hîc denuð nil licet dicere. Vigilantiam draconis *tamen*, ut paucis attingatur, quia & de hâc suprà dictum, imitetur alacritate & sollicitudine: ut noctu & interdiu ægrotantibus consilio suo adesse, & inæstimabilem illum vitæ thesaurum, SANITATEM, iisdem recuperare, recuperatamque tueri, & custodire possit diutissimè.

Vigilantia
custodiat
sanitatem.

CAPUT XII.

Continens Problemata quadam dubia.

I. *Plus ne ponderis atq; momenti in Medico, ad benè feliciterq; medendum. Ratio, h. e. doctrina & eruditio, seu artis cognitio, habeat: an rerum usus atq; experientia?*

Nobilis hæc est quæstio, atque ita comparata, ut de eadem in utramque partem valdè prolixè possit disputari; quare etiam Nobiliss. ac Excellentiss. Dn. D. Præsidi Parentis loco pio obsequio semper devenerando, non displicuit nuper, 1. Julij Anno 1669. in solenni promotione Medicinæ Candidatorum, eandem movere, ac in Illustri congressu de eâdem differere: Cujus proinde rationes, utpote quæ maximè mereantur, hîc quoque B. L. proponendas perneccessarium duxi.

Pro decisione itaque propositæ quæstionis, respondemus potiores partes obtinere *Experientiam*. Quod tamen non ita dictum volumus, ac si comparisonem inter *Rationalem seu Dogmaticam, & Empiricam* institueremus Medicinam, huicque

palمام tribuetemus: aut experientiam à ratione separare vellemus. Absit enim proculque facessat Empiricorum illa *imperitia*: Quæ non curat, sed curvat, non sanat, sed fauciat: non medetur, sed mentitur. Qui enim hoc facere possemus, cum Ratio & Experientia duo Medicinæ crura à *Galeno* dicantur: quorum si unum amputetur, claudicare imò prorsus concidere artem sit necesse. Id quod probè intellexit is, qui memorie prodidit, Rationem sine Experientia esse mendacem: Experientiam verò sine Ratione fallacem: ac propterea mendaces esse, qui sine Experientia docerent: fallaces, qui sine ratione experimenta facerent. Scimus insuper, artem & rationem multas easque egregias, præ experientia prærogativas habere, quas *Peripateticorum Princeps* l. 1. *major. Metaphys. c. 1.* breviter: sed more solito admodum nervosè atque ingeniosè recenset. Verùm his non obstantibus, verè & rectè concludi posse arbitramur, ex duobus Medicinæ cruribus plus virium ad consequendum finem in medendo habere *Experientiam* quam *Rationem & Artem*. Ne autem temerè ita conclusisse videamur, *Stow* & autoritate atque testimonio gravissimorum Virorum: & argumentorum momentis stabilire conabimur. Inter artis nostræ Procetes primus sese offert *Hippocrates*. Nam *lib. de flatibus*, scribit, usum & experientiam egregium esse *Didacna* tantum aliorum artis operum, tum vel imprimis etiam eorum, quæ manuum ministerio peraguntur. Solertissimus Hippocratis interpretes *Galenus* *comm. 6. Aph. 3 1.* fatetur, *Hippocratem* multa experientiâ magis quàm ratione cognovisse. & l. *de subfig. Empir. c. 13.* inquit, eum propter usum atque experientiam in artis operibus *Æsculapij* gloriam apud posteritatem esse consecutum. *Avicenna* tantum tribuit experientiæ, ut asseverare minimè erubescat, ubi aliud ratio suadet: aliud experientia monstrat, *dimittendam esse rationem*, & experientiæ præscriptum sequendum. Videantur, quæ suprà attulimus, ex *Iano Damasceno cap. 3. §. 9.* nostræ disputationis. Neque verò Medicorum tantum dictatores: ita de usu & experientia judicant: sed etiam Philosophiæ sectatores acutissimi: & dicendi artis magistri optimi. Ex *Philosophantium chora* placet unum instar omnium *Aristot.* allegare. Hic enim l. 1. *major. metaph. c. 1.* scribit:

scribit peritos atque exercitatos magis quàm illos, qui sine usu artem duntaxat callent, quod intendunt adipisci. Ex *Ora-*
torum verò cœtu solius *Ciceronis* mentionem faciamus. Sic
namque ille 1. *Officior*: Nec Medici, nec Imperatores, nec Ora-
tores, quamvis artis præcepta perceperunt, quicquam magnâ
laude dignum, sine usu & exercitatione consequi possunt.
Usum quippe sequentem omnium magistrorum præcepta su-
perare. Ad cujus judicium suam quoque sententiam *Plinius*
adscribit: qui efficacissimum rerum omnium magistrum usum
pronunciat.

Sed missis his testimoniis, placitum argumentis confir-
memus. Primum erit; quod nobis *Aristot.* citato antea loco sup-
peditat: *Experti, inquit, minus à scopo & sine actionis aberrant,*
quàm artifices experientiâ destituti. Quid ita? quia experi-
entia est notitia rerum singularium, in quibus actiones per se
versantur. Ars verò notitia est rerum universalium, in quibus
actiones quasi per accidens occupatæ sunt. Non enim, subdit
idem, hominem, nisi per accidens, sanat: sed Calliam aut Socra-
tem, aut aliud aliquod Individuum, cui accidit hominem esse.
Hinc fit, ut artifex rerum singularium circumstantias ignoret,
quia regula universales sæpè mutantur: sicq; à scopo sibi præfixo
aberrer, quam qui medendo & artis opera tractando usum & ex-
perientiam sibi comparavit.

Secundum argumentum est: Quoniam applicatio uni-
versalium artis theorematum usque ad eò difficilis est, ut arti-
fex inexpertus; in tantâ corporum varietate, & circumstantia-
rum multitudine, in debitorum remedium inventionem, & in-
ventorum legitima administratione sæpè hæreat. Expertus
contrà, & in praxi diu multumque versatus, facisè quæ phar-
maca è re sint ægrotantis, perspicit: nullo quin etiam nego-
tio, quâ in quantitate præscribenda, quo modo usurpanda, quo
tempore offerenda, & cu loco applicanda sint, intelligit. Cau-
sa est, quia *usui ille est magister, qui judicium acuit, memoriam*
confirmat, ingenium ad inveniendum promptum, atq; expeditum
reddit.

Tertium Argumentum, quia plurima in Medicina, & in-
primis in parte ejus chirurgica, ita comparata sunt, ut necessariè

& ἀντοσίαν, & dexteritatem manus requirant. At quodnam quæso principium hanc parit: Ratió ne & nuda præceptorum artis cognitio? Minimè gentium. *Ex libro enim, Galenus in calce cap. 1. l. 1. de Alim. facult.* inquit, neque in nauclerum, neque in alterius alicujus artis opificem quis evadere potest. Sequitur ergo quotidianam experientiam & praxin eam efficere.

Quartum: quia notorium est, experientiam ratione antiquiorem & tempore priorem esse. Ἡ γὰρ ἐμπειρία, aiebat Polus, τέχνην ἐποίνειν: ἢ δὲ ἀπειρία τὴν τέχνην: *Experientia artem genuit: Imperitia verò fortunam.* Quod dictum Aristot. l. 1. maj. metaph. c. 1. summopere probat, *ars quippe constituitur*, inquit, *cum ex multis experimentalibus conceptibus unà de similibus universalis fit opinio.* Quare si experientia artem peperit: sique primæ Medicinæ Procures usu tantum atque experientiâ homines curarunt: & curarunt satis feliciter: haud ineptè nobis videmur concludere, experientiam in medendo arti & rationi antecellere.

Quintum ex caligine & imbecillitate rationis humanæ: & certitudine contra sensum, qui maximè & immediatè experientiam constituunt, sumitur. Etenim intellectum & rationem Aristot. l. 2. metaph. c. 1. vespertilionum oculis in clarissimâ luce caculentibus comparat. Scaliger exercitat. 131. sect. 1. scribit: *nos in tenui rerum luce caligare: in mediocri cacutire: in majore cæcos esse: in maxima prorsus insanire.* Fernellius l. 4. meth. med. c. 3. ingenuè fatetur, multa plerumq; solitariam meditationem & probabilem rationem suadere, quæ usus & experientia coarquat. Sensui verò tantum tribuit Aristot. ut l. 3. de gener. an. c. 10. illi magis, quàm rationi credendum esse statuatur. Id quod & Hippocrates aliquot seculis ante Aristotelem suo calculo approbavit, cum l. 1. de diat. majorem fidem oculis, quàm rationibus & opinionibus adhibendum esse præcepit. A quorum sententia minimè alienus est Galenus. Nam in opere de simpl. med. facult. sæpius inculcat, facultatum medicamentis necessariarum certissimam judicationem esse experientiam: graviterque in veteres passim invehitur, quod neglecto sensu, solis quibusdam ratiocipiis potestates & vires remediorum indagare fuerint conati. Verùm quid pluribus rationibus pro experientia

entia pugnamus? Annon *Experientissimi titulus*, quo Medicus hodie à doctis omnibus insignitur, indigitat, *Experientiam* in medicando, *Rationi* prævalere? Nunquid non libentius & confidentius literati pariter atque literarum ignari corporis sui curam illi committunt Medico, cujus peritia jam ex medendi dexteritate innotuit, quàm qui sine experientia subtiliter de humani corporis principiis & affectionibus disserere: speciosè de morbis, morborumque causis & symptomatibus verba facere: eleganter signorum doctrinam explicare: rationaliter modum conservandæ sanitatis describere: denique methodicè morborum curationem genericam ostendere valet?

II. *An Medicina juxta Virgil. l.12. Æneid. sit ars muta?*

ERat quidam *Lapis* nomine, cujus pater jam erat senex, debilis insuper ac inter limites desperatæ salutis constitutus, hic ut fata parentis protraheret, ab *Apolline* petiit artem medendi; id quod *Virgil. l.c.* his versibus tradit:

Ille, ut depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum, usumq; medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes.*

* *Lapis.*

In quibus versibus notandum venit, poetam *artes Medicas* vocare *mutas*; quod in artis Medicæ opprobrium allatum esse videri posset cavillatoribus: Verùm si Poëtæ verba æquâ lance ponderentur, nihil in artis hujus vilipendium inde deduci poterit. Dicimus itaque I. Poëtam locutum esse *comparativè*, respectu musices, poëseos & vaticinij, quæ voce exercentur; Medicina verò operatione, herbis scil. non verbis. Juxta illud *Celsi*, morbi non eloquentiâ, sed herbu curantur. Sicut & distichium illud habet, *Ἰατρὸς ἀδόλεσχ' ὡς οὐκ ἔστι πάλιν νόσος*, loquax medicus aegroti novus morbus. Videatur etiam *Ianus Damascen. aph. 50. & 53.* II. Locutus quoque est Poëta, *disiunctivè*, distinguens scil. inter *Medicinam Empiricam & Rationalem*. Unde dicit *lapidem* scire voluisse potestates herbarum, & usum medendi; non ergò doctrinam & scientificam cognitionem: quare

quare meritò additur, & *mutas agitare inglorius artes*, id est, tales artes, quæ in simplici operatione consistunt, ac è quibus nulla gloria expectanda foret. *Empiricam* autem *Medicinam mutam* artem esse, exinde constat, quòd careat certis principiis aut fundamentis, è quibus vel possit disputari, vel remediorum facultas examinari, quâ ratione hoc vel illud exhibeatur. Verùm longè alia ratio est *dogmatica Medicina*: Huic quippe operam dantes, non solùm respiciunt ad medicamenta, quæ aliis auxilio fuere, sed antequam aliquid agant, naturam corporis, cui mederi conantur, diligenter, omnium signorum exquisita habitâ ratione, causarum omnium, in quas quotidie corpus incidens, vel salubrius vel insalubrius se ipso efficitur, vires inquirunt: nil omittentes, quod ad legitimam curandi rationem requiritur; quo, si petatur, curationis suæ rationem reddere queant.

III. *Utrum præstet bonum esse Medicum, an verò bonum Chirurgum?*

OLim duæ hæ artes, *Chirurgia* nempe ac *Medicina*, non discriminatæ erant personis, sed citra ullum honoris incommodum Medici Chirurgiam quoque tractârunt. Quare *Senec. Epist. 52. Nunquid ager laudat Medicum secantem?* Et *Iob. Chrysost. Orat. I. de S. Rom. Martyr.* scribit, καλεῖται λοιπὸν ἐπὶ τὴν τομὴν ὁ ἰατρός, vocetur ad sectionem Medicus. Quibus calculum suum addens *Div. noster Hippocrat. in lib. de Medico*, Medicis tribuit χειρουργίαν, τομὴν καὶ κάυσιν, *Chirurgiam, sectionem & usionem.* Quantum autem hâc in arte præstiterit *Hippocrates*, satis declarant libri ejusdem, de capitis vulneribus, de ulceribus, de officina chirurgica, ac de articulis, quos deinde *Galenus* diligentissimè interpretatus est. Ambæ igitur sub iisdem Auctoribus sunt natæ, nec *chirurgia* alia, quàm *Medicina* præcepta, nec aliæ demonstrandi sunt leges. Procedente tamen tempore, duæ hæ artes diversis personis sunt commendatæ, tum quia operosum erat pro quocunque ulcusculo medicum consulere; tum ut *Medicinæ* dignitas splendidior evaderet, cum curationis facultatem liberalem assumerent *Medici*, quidquid manuum

num opera geri solet, *Chirurgus* committentes. Non igitur immeritò quæri potest, *ntrum præstet bonum esse Medicum, an verò bonum Chirurgum?* Ad hanc quæstionem respondent alii, *Chirurgum* bonum esse præstare. Ratio, quoniam *Chirurgus* ea perficit, quæ natura planè nequit peragere, luxatos artus reponendo; fracta ossa aptè componendo; composita artificiosè deligando: deligata rectè collocando: ne aut dolor aliquis oborietur: aut pars fracta distorqueatur: & infinita hujus generis alia. *Medicus* è contra saltem naturam in actionibus suis aut imitatur, aut adjuvat, quo vel feliciores, vel citiores fiant. Verùm nos respondemus *Bonum Medicum* prævalere; hâc ratione ducti: quoniam nomen *Medici* latius patet quàm *Chirurgi*. Potest enim quis esse *Medicus*, & simul etiam *Chirurgus*, sed ab hoc, non contra licet argumentari, hic est bonus *Chirurgus*, Ergò & bonus *Medicus*. Imò cùm *Medicina* ex triplici petatur fonte, *Diatetico* nempe, *Pharmaceutico*, ac *Chirurgico*, necessariò requiritur, ut *Medicus* sit etiam *Chirurgus*, ad minimum actu primo, licet non sit talis actu secundo. Quia enim ea fere omnia quæ à chirurgis tractantur, originem agnoscunt à causa interiore, quæ consideratio atque curatio planè est *Medica*, ideoque omnium, quæ foris existunt atque geruntur, rationem *Medicus* tenet, qui *Chirurgi* opus dirigit, *Chirurgus* verò ipse manuum usum & exercitationem præstat: Et per consequens *Chirurgus* instrumentaliter per *Medicum* facit, quod natura nequit.

IV. *An Fortuna requiratur in Medico?*

Nolumus hic prolixi esse, in recensendis variis vocabuli *Fortunæ* acceptionibus, quæ passim occurrunt, sed solùm hoc modo quærere, *An felicitas necessaria sit Medico, & per consequens medicus, plus efficiat fortunâ quàm arte?* cùm permulti hodiè eorum, qui faciunt *Medicinam*, etiam si non aded sint docti, & agyrtæ, & pharmacopœi, eorumque ministri, & alii plurimi, quibus eventus aliquando respondet, in levioribus morbis, quos etiam natura superare valeret, à vulgo dicantur fortunati:

Aristot. 3. me-
taph. c. 2. & 2.
phys. c. 6.

Roderic. à
Castro quæst.
medic. polit.
l. 1, c. 11.

fortunati: Sic & illi I. dicuntur fortunati, qui ad multos accer-
firi solent ægros, eosque restituiunt sanitati. II. Illi, qui pru-
dentes sunt, & in arte bene versati vocantur fortunati. Sed
hæc vulgi opinio nihil ad rem facit. Dicimus itaque curatio-
nes medicas *non à fortunâ, sed ab arte dependere*: idque Pri-
mo, ex definitione fortunæ, quæ est; *Fortuna est causa per acci-
dens, in iis quæ agunt ex electione.* Morbi autem non curan-
tur per accidens, sed legitimâ administratione remediorum, quæ
legitima administratio non à fortuna pendet, sed doctrinâ &
iudicio Medici innititur. Rectè hinc scribit Hippocrates lib. de
loc. in hom. *Si morborum medicamenta certa sunt, quorsum for-
tuna opus, aliàs tam medicamenta, quàm non medicamenta cum
fortuna exhibita proderunt.* Secundò, ex Etymologia nominis:
fortuna quippe dicta est à ferendo, quod temerè & sine ratio-
ne feratur. Cùm itaque temerè feratur, sit ut sapissimè suo
frustetur sine, eundemque rarò assequatur; ars verò sapissimè
consequatur finem: idcirco concludendum videtur artem plus
in morbis valere. Et Tertiò, quia *ratio plus in curandis morbis
potest, quàm temeritas*, experientia quotidiana hætenus testa-
tum fecit, Viros prudentes semper eligere potiùs scientissimos
quosque ac experientissimos, quàm temerarios & fortunatos,
quique casus etiam plerunquè insuetos ex aduerso occurrentes,
& morbos antea non visos, neque auditos, ratione ducti supe-
rare nõverint: non si quæ ars alia, medicina sanè omnium
maximè ratione nititur potissimum, experientiâ stabilita, sine
quâ manca semper futura sit: Ex quibus ut ratio temeritatem
respuit, sic experientia casum, quem inexperientiæ filium
esse novimus. *Vbi autem plurimum artis, ibi minimum fortu-
na.* Quando verò cum Hippocr. & Galeno fortunam hîc abar-
te rejicimus, eandem non planè, ut causam secundam, è me-
dio tollimus; sed ad munia sua tantum revocamus, ne se,
tanquam pars artis facta, officio alieno arti debito admisceat.

V. *An Natura, an verò Medicina curet morbos?*

○ Missis philosophicis acceptionibus vocabuli *Natura*, Me-
dicâ

dicā significatione *Galeno* denotat, vim quandam seu facultatem totum corpus gubernantem. Pro hac pugnatur, quod sit *morborum curatrix* ex sententia *Hippocratis*, scribentis, *ῥῶσιν φύσιν ἰστέον, natura morborum curatrices.* Hec sibi vias invenit, per quas noxia materia egrediantur, ἐκ ἐκ διαύων, non quodam mentis discursu: & quamvis sit ἀπαίδευτο & ἡ μαδύσα ἡ ἀδιδάκτο, indocta nulloq, usa magistra, ea tamen, quibus opus est, efficit. Hæc repugnante, irrita fiunt omnia. Verum quæ hic afferuntur, non simpliciter sunt intelligenda, sed cum distinctione. Certum quippe est, artem medicam nonnulla majora, interdum etiam præstantiora gerere, quàm natura queat efficere, ut patet in luxatorum artuum repositione, ὑπερσπράκασαν in ulceribus & vulneribus ablatione &c. quia natura instinctu solo, medicina verò rerum ducitur cognitione & intelligentiâ. Quando itaque artificium humanum præsupponit naturæ vim, quam iuvat, aut cuius defectum supplet, tunc plus potest ars naturæ subnixa, quàm ipsa sola natura, quia tunc naturalis operatio iuvatur & perficitur, per humanam industriam. Distinguendum itaque videtur inter causam principalem & primariam, quæ statuitur *Natura*, per facultatem præcipuè concoctricem & expultricem morbos curans: noxios humores vel concoquendo, vel consumendo, vel dissipando, vel eos per vomitum, alvum, ductus urinarios, cæcæque cutis spiracula evacuando. II. Inter causam ministrantem, quæ est *Medicus*, naturam adjuvans: quem ars medica instruit, ut secundum artis præscriptum morbos curet. III. Inter causam instrumentalem, Medico subservientem, sub qua comprehenduntur, *Pharmacopœi, coqui, chirurgi, balneatores, rizothomi, herbarij, ancille, &c.* adstantes ab Hippocrate dicti. Unde Medicus sæpè non solum fit naturæ ministrus, sed interdum adiutor, interdum etiam opifex primarius. Si itaque arti tribuantur ea, quæ sunt naturæ; tunc unaquæque per se satis potens est, nec alterius munus præstat, sed quælibet suo modo & ratione, confert ad curationem morborum.

Com. 5. in lib.
6. Epidem.
S. 1. l. 2. de
caus. sympt.
c. 1.
lib. de ali-
mento.
l. 6. Epidem.
sect. 3.
Lib. de lege.

VI. *An Medicus pacisci debeat de Mercede?*

Diximus suprà cap. I. §. 23, pag. 17. ex Pindaro & Eusebio: *Æsculapium à Iove fulmine ictum esse ob avaritiam & auri cupiditatem: Quare meritò in dubium vocatur, utrum Medicus rectè accipiat mercedem, aut cum agri de ea pacisci possit?*

Negativa. Qui negativam tenent, adducunt I. autoritatem Hippocratis populo *Abderitano* scribentis; *neque Viri Abderitas, argentum per vim mihi obtrudite, sed libera artus libera esse finite opera; qui verò mercedem capiunt, hi scientias servire cogunt, veluti captivas ex priori libertate ipsas facientes.* Sed hæc ne patrocinantur? minimè gentium: Loquitur enim Divinus Vir de mercede, quam per vim exigit Medicus, non de ea, quæ ab amicis, & benevolentibus ultro offertur. Unde, libro de *precept.* monet Medicum, *ut in accipienda mercede, omnem deponat acerbiteratem.* II. Dicunt, *Spiritualia non posse ullo pretio absq. simonia peccato vendi:* Sed Medicinam esse quid spirituale, E. non posse mercedem pro eâ recipi. Verùm resp. Medicum non recipere mercedem pro re quâdam spirituali, nec pro ipsa sanatione; quale enim præmium par esset sanitati? Sed pro labore, quem in curando impendit. Pro affirmativa stantes, quoque adducunt verba Hippocratis, ex lib. de *precept.* scribentis, *Medicum à mercede curationem exordiri debere,* subdit idem, *si à mercede inchoaveris, conducit hoc universo negotio; agroto quidem cogitationem inducens, quod non ipso relicto abibis; si verò non pacisceris, quod ipsum negliges, & de quibusdam in rem presentem non admoneris.* Sed ex hoc præcepto quæstiosi Medici magno mortalium detrimento & scandalo, curationem omnem à mercede inchoandam concludunt, atque id, ubi morbus urget, quia (inquiunt) quæ ars non venditur, ea vilipenditur, & propterea

*Exige dum dolor est, nam postquam pœna recessit,
Audebit sanus dicere, multa dedi.*

Sciant autem illi hæc ab Hippocrate allata, cum grano salis esse accipienda. Distingueudum igitur videtur I. inter Medicum *ejusq;* conditionem. Alii quippe salaria seu honoraria annua habent, à Regibus, Principibus, ac benè constitutis Rebuspublicis, *Physici* inde dicti: Alii *Practici*, quibus nulla præbentur salaria. De illis planè negatur; De his aliquo modo concedi potest: observatis tamen iis, quæ subsequuntur. II. Inter *Divites Medicos*, qui ex bonis suis abundè possunt vivere: & inter eos, qui *magnis opibus non dotati*, sed subminiculo alieno necesse habentes. III. Inter *Ægrotos*, ex his enim quidam sunt divites, avari, &c. qui sine detrimento bonorum gratitudinis ergò quid communicare possunt Medico pro collato beneficio: illi inprimis, qui de valetudine suâ solliciti, toto curationis tempore volunt Medicum quasi sibi addictum apud se habere. Et inter eos, qui alienis necessitatibus opus habent; *Pauperes* quippe *gratis curandos esse*, præcepit Hippocr. Beatus quoq; dicit Propheta: *qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* IV. Distinguendum inter ipsos morbos: I. In *venenatis & pestilentialibus*, ubi tum ipsius Medici, tum suorum, periclitatur salus, nil certè videtur impedire, inprimis si non sit constitutus *Physicus*, quin in tali casu pactum contrahat generale. II. In *acutis verò & urgentibus*, si pacisci volueris cum ægrotò, verendum est, ne commoveas ægrum ad iram, indignationem, &c. ob quæ animi pathemata faciliè in majus præcipitabitur malum, ac succumbet. III. In *Chroicis* quoque aliquid concludi posse videtur ex Hippocratis citato loco. Verùm quia respicit merces jam factum laborem, haud videtur, ante curationem paciscendum esse cum ægrotò. Videatur *Ripa de peste*, ubi aliàs num. 125. & seqq. *Carol. de loc. & cond. part. 2. rubr. de Méd. quest. 5. & Cagnol. in l. diem functo. ff. de off. assessor. n. 131.* Nec etiam post curationem benè actum existimamus, siquidem Medicus avari nomen evitare voluerit: Observato eo, quod *Soranus* initio *Isagoges* præcepit; *Mercedes*, inquit, si quidem dentur, accipiantur & non recusentur: si autem non dentur, non exigantur, quia quantum quisq; dederit, non potest ulla exagquare mercede beneficia medicina.

VII. *An Medicus senex Juniori sit præferendus?*

DUO artis Medicæ ostendimus esse crura, *rationem* scil. & *Experientiam*: Hancque non nisi in senem ac provectoris ætatis hominem, supra cap. 3. §. 9. cadere diximus. Hinc multi existimant, *Medicum Iuvenem ad curandum prorsus esse inutilem*, quoniam diutinam exercitationem, quæ ante canos non venit, nondum habere potuit. Unde illud Germanorum: *Ein newer Doctor, ein newer Kirchhoff*. Verumenimverò, licet, ut in aliis operibus, sic & in Medicina, *Senes præstent Iuvenibus*; fieri tamen etiam potest, ut juvenis in præceptis Medicis scientissimus, & in operibus non mediocriter exercitatus; tam in medendo, quàm in docendo Reipubl. sit utilissimus; si modo mente canescat, quamvis non mento, cani enim hominis, sapientia ejus, qui in brevi ætate tempora multa complevit. Quo autem talis juvenis, senex eruditione evadat, his duobus voti sui compos fieri poterit. *Naturâ & ingenio*; naturâ quippe reluctantes, quicquid superstruxeris facillè corruet; *Ingenium verò naturæ Medici*, inquit Damascen. aph. 47. *cum parvo artis adjumento adjuvat naturam. Doctrinâ in super, loco studiis apto, institutione a pueris, industriâ, & tempore*. Quâ in re multum juvabunt boni manu ductores. *Quæ enim*, inquit Damasc. aph. 6. *à Præceptore perito ac fideli percipiuntur, tutiora sunt, & minore jacturâ consistant*. Committat igitur sese, bonus aliquando futurus Medicus, iis Præceptoribus, monet Heurnius, in *Introduct. Medic.* qui solidi quid studuere; neque iis qui frivola tractant, quò utilia, sana, & per totum vitæ ac praxeos tempus nobis proficua negligant. Ne exclamare cogatur, cum Cratone in *præfat. ad Fernel*, Deplorare magis, quam emendare seculi nostri miseras conceditur nobis! Dum enim Novatores declarant, nubes, nebulas, quo sol aliàs clarissimus, radios spargere nequeat, claritati antiquæ obducunt, Et dum cum Phaëtonte omnia reformare, novas leges ferre, omniâque vetera instituta mutare conantur, pervertunt hoc conatu omnia, cælumque ac terram commiscent. De his dicit Lutherus B.M. *Phaëton ist ein junger Regent / der will*
exist

*en*ff Regel treffen/ da nur neun auff dem platz stehen. Quod ta-
 men non ita dictum velimus, ut novitas plane repudietur, sed ut
 ita admittatur, ne vetustas suo loco deturbetur. Sicut itaque fieri
 potest, ut juvenis Medicus Reip. evadat utilissimus: ita e contra
 sapere accidit, ut senes plerique in neutra Medicinæ parte versati
 annorum numerum opponant, ac longum usum, qui citra ullam
 observationem in visendis ægris, non verò in arte medicâ, con-
 sensuerunt: & proinde in ipsa senectute juvenes. Hinc eloquen-
 tia pater Cicero, non faciunt, inquit, cani sapientiam aut ruga,
 sed ut cum magna doctrina, multum usum conjunxerit, necesse est.
 Qui enim, sunt verba Baptist. Salvat. controvers. 43. pag. 208.
 diu nostruz, dieq; artis medicæ studiis strenuè operam dederit, quo
 plus temporis in his laboribus impenderit, plus sapere summo consilio
 existimandus est, & omni ratione sibi juniore anteposendus.
 Quod si quis neglectu studii, solo Medici nomine contentus, usui se
 totum dederit; hunc ego neque se ipso juniore doctiorem fecero,
 neque experientia prestare facile dederò; cum non satis esse sem-
 per existimaverim, ad capiendam ex agrotorum inspectione utili-
 tatem, multos vidisse: sed opus esse doctrinâ, & studio, cuius ope
 quid novi in iis sit, quod antiqui præterisse credantur, aut cum eo-
 rundem placitis conveniat, cognoscamus; quibus instructi, ex mul-
 tis, qua nobis se offerunt medicamentis, quodnam ex usu sit, non
 ignoremus. Est noverca sapientiæ negligentia, & intermissio stu-
 diorum; e contra diligentia, & assiduitas, mater & magistra; ubi
 præsertim usus accesserit cum studio veritatis conjunctus. Et tan-
 dem concludit: Ejusmodi ego senem usu & doctrinâ præstantem,
 (ergo non omnem) si non plurimi fecero, planè me impudentem
 judicato.

Rod. à Castr.
 Quæst. Med.
 Polit. l. 2, c. 10

Atque hæc Æsculapio Inventore Medicinæ, & occasione
 hujus, pauca de Medico & ejus officio, impræsentiarum dixisse
 sufficiant: DEOque Ter OPT. Ter MAXIMO, pro infinitis
 in nos collatis beneficiis, immortales gratias agentes,

Tendimus ad portum, & victis valedicimus undis.

Corollaria.

COROLLARIA.

1. *Confidentia agri in Medicum plurimum in curâ confert ad ipsius salutem.*
2. *Si Medicus sufficit ad cognoscendum morbum, sufficit quoq; ad illum curandum.*
3. *Nullum tam efficax remedium Medicina habet, quod solidum queat adferre praesidium, si ei victus ratio vel resistat, vel non adjuvet.*
4. *Rectè is est curaturus, quem prima causa origo non fefellerit.*
5. *Qui benè dignoscit, beuè medetur.*
6. *Est quoq; de officio Medici in curandis agritudinibus diligenter dispicere, an in morbis lateat rō Dēi, rōi, vel quid Divini.*
7. *Optima est curatio, quæ sit CITO, TVTO & IVCVNDE.*
8. *Satius anceps est experiri auxilium, quàm nullum.*
9. *Characteribus & figuris nulla vis est & efficacia naturalis in curandis morbis.*

卷之六

Hæc Errata B, L, sic corrigat.

Pag. 3. l. 12. Hingq. leg. Hincq. pag. 4. l. 34. filiol. filo. p. 5. l. 30. filia
 leg. filia. p. 6. l. 3. Doctius l. Dotius. ibid. Amymq. l. Amyniq.
 p. 9. l. 22 לב ל. לב. ib. l. 27. ἔπας l. ἔπα. p. 16 l. 13.
 Argv. l. Argiv. ib. l. 18. Myreph. l. Myreps. p. 20. l. 2. l. credi-
 bant. p. 32. l. 8. ferenda l. verenda ib. l. 30. ipsi. l. ipsa. p. 37.
 l. 21. Σκῦπτρον l. Σκῦπτρον. p. 41. l. 28. intraſtus leg. intraſti.
 ib. l. 34. ♂. l. arsenicum, vel. auripigmentum. p. 42. lin. 25.
 flexus l. flexuosè. p. 45. l. 6. morbi. l. moris. ib. l. 27. nuclei
 l. nucleï. ib. l. 32. Pinum l. Pinus. p. 47. lin. 24. ſacſiaro. leg.
 ſaccharo. ib. l. 32. dele. habere. p. 50. l. 15. beſtia l. beſtie.
 p. 52. l. 23. à mortuis l. à canibus. p. 54. l. 20. dele. & l. 29.
 Feſſo l. Feſſus.